

Nr 138.

Ankom till riksdagens kansli den 24 maj 1927 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

Uti den till riksdagen den 4 januari 1927 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1927—1928 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkt 7) föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlätas i ämnet, till bekämpande av arbetslösheten för sagda budgetår beräkna ett extra reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 18 mars 1927 dagtecknad proposition, nr 236, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till bekämpande av arbetslösheten, i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna grunder, under femte huvudtiteln för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet.

Av 1922 års riksdag beviljades, i anledning av den på socialdepartementets föredragning avlåtna propositionen nr 11, för bekämpande av arbetslösheten *dels* på tilläggsstat för nämnda år reservationsanslag till sammanlagt belopp av 85,000,000 kronor, *dels ock* på extra stat för tiden 1 januari—30 juni 1923 ett reservationsanslag å 5,000,000 kronor. Härförutom anvisades, med bifall till den på kommunikationsdepartementets föredragning avlåtna propositionen nr 12, för liknande ändamål på tilläggsstat för år 1922 under titeln »Utgifter för kapitalökning, statens affärsverksamhet» ett reservationsanslag å 5,000,000 kronor att utgå av lånemedel.

I statsverkspropositionen till 1923 års riksdag (femte huvudtiteln, punkt 20) anförde dåvarande chefen för socialdepartementet, bland annat, att det enligt hans mening icke vore möjligt att vid tiden för nämnda propositions avlåtande göra några fullt tillförlitliga beräkningar angående arbetsmarknadens läge under den då återstående delen av vintern 1922—1923 och än mindre angående dess förändringar under hela budgetåret 1923—1924. Han anhöll därför att senare under 1923 års riksdag få förelägga Kungl. Maj:t förslag i förevarande ämne. Emellertid syntes honom nödig försiktighet

bjuda att i avbidan på frågans slutliga behandling å riksstaten beräkna ett anslag för arbetslöshetens bekämpande å förslagsvis 5,000,000 kronor.

Med bifall till den av föredragande departementschefen sålunda gjorda hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlätas i ämnet, för bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1923—1924 beräkna ett extra reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Efter det departementschefen sedermera i skrivelse den 28 april 1923 anmodat statens arbetslöshetskommission att avgiva förslag rörande den framställning till riksdagen i nu ifrågavarande ärende, vartill då rådande förhållanden gäve anledning, avgav kommissionen den 11 maj 1923 det sålunda begärda utlåtandet. I detta utlåtande framlade kommissionen en beräkning över tillgångar och utgifter å anslaget för bekämpande av arbetslösheten intill utgången av budgetåret 1923—1924. På grundval av denna beräkning anförde kommissionen, att den icke funne det erforderligt att av 1923 års riksdag begära något anslag för bekämpande av arbetslösheten.

I skrivelse den 17 maj 1923, nr 233, gav Kungl. Maj:t sedermera riksdagen tillkänna, att Kungl. Maj:t icke komme att till 1923 års riksdag avlåta proposition i det under punkten 20 i femte huvudtiteln av statsverkspropositionen för nämnda år omförmälda ärendet angående anslag för budgetåret 1923—1924 för bekämpande av arbetslösheten, i följd varav medel för berörda ändamål ej vidare behövde beräknas å staten för nämnda budgetår.

Emellertid hade Kungl. Maj:t i proposition den 4 maj 1923, nr 230, på socialdepartementets föredragning föreslagit riksdagen medgiva, att för vidtagande av åtgärder till lindrande av nöden bland vissa arbetslösa järnbruksarbetare finge av femte huvudtiteln allmänna besparingsfond tagas i anspråk ett belopp av förslagsvis 70,000 kronor.

Denna proposition blev av riksdagen bifallen (riksdagens skrivelse nr 206).

Ytterligare är att nämna, att riksdagen, i anledning av ett i 1923 års statsverksproposition på kommunikationsdepartementets föredragning framställt förslag, för sådana arbeten för telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks räkning, vilka kunde påkallas för bekämpande av arbetslösheten, för budgetåret 1923—1924 anvisade ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor att utgå av lånemedel (riksdagens skrivelse nr 295).

För budgetåret 1924—1925 gjorde arbetslöshetskommissionen icke hemställan om anvisande av något ytterligare anslag för bekämpande av arbetslösheten. I anslutning härtill begärde Kungl. Maj:t icke något anslag för ifrågavarande ändamål för nämnda budgetår.

I proposition till 1924 års riksdag, nr 113, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att för färdigställande av vissa utav Norrlands statsarbeten påbörjade arbetsföretag finge användas, intill ett belopp av 1,750,000 kronor, de av 1922 års riksdag för bekämpande av arbetslösheten beviljade reservationsanslagen.

Detta förslag blev av riksdagen bifallet (riksdagens skrivelse nr 128).

I en den 23 maj 1924 till riksdagen avlåten proposition (nr 229) föreslog Kungl. Maj:t sedermera riksdagen medgiva, att för färdigställande av vissa utav Södra Sveriges statsarbeten påbörjade arbetsföretag finge användas, intill ett belopp av 1,350,000 kronor, de nyssnämnda, av 1922 års riksdag beviljade reservationsanslagen.

Jämväl detta förslag blev av riksdagen bifallet (riksdagens skrivelse nr 294).

I skrivelse den 9 december 1924 uttalade sig arbetslöshetskommissionen

angående behovet av medel till arbetslöshetens bekämpande under budgetåret 1925—1926. Kommissionen anförde därvid, att behållningen å de anslag, som av 1922 års riksdag anvisats för ifrågavarande ändamål, den 1 november 1924 utgjort 8,264,000 kronor. Då kostnaderna för kommissionens verksamhet under de tio första månaderna av år 1924 uppgått till omkring 4,220,000 kronor och totalkostnaderna under nämnda år sannolikt icke komme att överstiga 5 miljoner kronor, syntes det kommissionen vara grundad anledning antaga, att de medel, varöver kommissionen förfogade, skulle förslå till finansierandet av hjälpverksamhetens kostnader första halvåret 1926. På grund härav funne kommissionen det icke påkallat att hemställa om utverkande hos 1925 års riksdag av ytterligare anslag till arbetslöshetens bekämpande.

Med hänsyn till vad kommissionen sålunda uttalat anförde föredragande departementschefen i statsverkspropositionen till 1925 års riksdag (femte huvudtiteln, sid. 37), att han ansåge sig icke böra föreslå Kungl. Maj:t att av riksdagen äska något nytt anslag till arbetslöshetens bekämpande. I enlighet härmed begärde Kungl. Maj:t icke något anslag till ändamålet för budgetåret 1925—1926.

I proposition till 1926 års riksdag, nr 213, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra reservationsanslag av 8,000,000 kronor. Detta förslag grundade sig på framställning av arbetslöshetskommissionen i skrivelse den 6 november 1925. I denna skrivelse framlade kommissionen en beräkning över tillgångar och skulder å anslaget till bekämpande av arbetslösheten. På grundval av denna beräkning anförde kommissionen, att den ansåge sig berättigad utgå från att till buds stående penningmedel skulle visa sig tillräckliga för bestridande av hjälpverksamhetens kostnader under budgetåret 1925—1926. Beträffande frågan om erforderliga medel för budgetåret 1926—1927 ansåg sig kommissionen med hänsyn till de gångna årens erfarenheter och de osäkra förhållandena på arbetsmarknaden böra förutsätta, att arbetslöshet av en omfattning, som nödvändiggjorde statlig hjälp, även komme att förefinnas under sistnämnda budgetår, och försiktigheten syntes bjuda, att anslaget för detta budgetår beräknades till nyssnämnda belopp 8,000,000 kronor.

I en senare ingiven promemoria, dagtecknad den 13 mars 1926, anförde kommissionen därefter, att det dåmera kunde antagas, att den 1 juli 1926 komme att finnas en behållning å tidigare anslag för ändamålet av omkring 1,233,000 kronor, bortsett från osäkra fordringar m. m. Förutsatt att kostnaderna för hjälpverksamheten under budgetåret 1926—1927 komme att uppgå till ungefär samma belopp som beräknats för nästföregående budgetår, skulle vid sådant förhållande i runt tal ytterligare 5 miljoner kronor behövas till möjliggörande av de statliga arbetslöshetsåtgärdernas upprätthållande i ungefär samma omfattning som förut. Emellertid syntes detta belopp icke tillräckligt för att trygga möjligheten av hjälpverksamhetens vidmakthållande i påkallad omfattning. Med hänsyn till utsikterna på arbetsmarknaden och i övrigt föreliggande förhållanden samt med beaktande jämväl därav att icke alltför knappt tilltagna medel måste stå som reserv till förfogande dels i form av rörelsekapital och dels för mötande av oförutsedda kommande händelser eller därmed förbundna utgifter saknade kommissionen anledning frångå sitt föregående förslag.

Till detta förslag anknöt sig även föredragande departementschefen, under anförande att det syntes oeftergivligen nödvändigt, att anslaget tillmättes så

att man vid en eventuell ogynnsam utveckling på arbetsmarknaden hade möjlighet att utvidga statens hjälpverksamhet. Av flera skäl syntes man böra räkna med att arbetslöshetskommissionen under budgetåret 1926—1927 bleve nödsakad att till arbetslöshetens motverkande ingripa med större kraft än under de båda nästföregående åren.

I enlighet med denna framställning beviljade 1926 års riksdag (skrivelse den 5 juni 1926 nr 344) för budgetåret 1926—1927 till bekämpande av arbetslösheten ett extra reservationsanslag å 8,000,000 kronor.

Gällande författningsbestämmelser angående statsbidrag till arbetslöshets-hjälp äro sammanfattade i en kungörelse av den 7 juli 1922 (nr 419), som länder till efterrättelse tills vidare så länge anslag för ifrågavarande ändamål utgår.

Därjämte har riksdagen vid särskilda tillfällen uttalat sig angående principerna för den statliga hjälpverksamheten för arbetslösa. Sålunda meddelade 1922 års riksdag — efter det Kungl. Maj:t den 10 mars nämnda år fattat beslut, innefattande jämkning i vissa avseenden av dittills gällande regler — i skrivelse nr 291 nya direktiv för bedrivande av berörda verksamhet, därvid särskilt spörsmålet om arbetskonflikts inverkan å den av staten lämnade arbetslöshetshjälpen behandlades.

Vidare beslöt 1923 års riksdag i anledning av en till riksdagen avlåten proposition, nr 52, att vid utövandet av omförmälda verksamhet skulle, utöver då gällande direktiv, tillämpas vissa av statsutskottet närmare angivna regler för yrkesbestämningen (riksdagens skrivelse den 13 april 1923, nr 79).

Med anledning av ett av Kungl. Maj:t meddelat beslut rörande hjälpverksamheten i ett speciellt fall av arbetskonflikt upptogs vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förenämnda proposition nr 213 till 1926 års riksdag frågan om riktlinjerna för utövande av hjälpverksamheten i fall av arbetskonflikt till förnyat skärskådande såväl i statsutskottet (utlåtande nr 168) som vid ärendets behandling i riksdagens kamrar. I överensstämmelse med vad statsutskottet i detta avseende hemställt, anförde riksdagen i sin förut omförmälda skrivelse nr 344, i vilken riksdagen anmälde sitt beslut om anvisande av nytt anslag till bekämpande av arbetslösheten, i fråga om direktivens tillämpning bland annat följande.

»Då skilda uppfattningar gjort sig gällande i fråga om den rätta tillämpningen av de nuvarande direktiven, vill riksdagen sammanfattningsvis i förtydligande syfte framhålla:

att vid allmän konflikt inom ett yrkesområde all statens hjälpverksamhet bör upphöra och yrkets samtliga arbetare i landet, respektive orten, avstängas från statlig arbetslöshetshjälp;

att på enahanda sätt, som nyss sagts, skall förfaras beträffande sådan 'partiell' konflikt, om vilken gäller, att den kan anses vara ett led i en aktion med syfte att inverka på de allmänna löne- och arbetsvillkoren inom yrkesområdet ifråga; samt

att vid annan partiell konflikt fråga om hänvisning av arbetssökande till därav berört arbetsställe skall göras beroende särskilt därav, huruvida den

lön och övriga villkor, som erbjudas, kunna, med hänsyn till de å orten för arbetet gällande löne- och arbetsvillkoren, anses skäliga. I det fall, att därvid såsom utgångspunkt för skälighetsprövningen lagts för annan liknande yrkesutövning gällande kollektivavtal, bör avseende fästas endast vid faktisk utgående, lägsta löner eller däremot svarande bestämmelser.

Beträffande spørsmålet om arbetshänvisning erinras, att vid Kungl. Maj:ts beslut den 10 mars 1922, innefattande vissa jämkningar i dittills gällande direktiv och deras tillämpning, föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet uttalade sig angående frågan om ett blockerat arbete kunde anses som lämpligt arbetstillfälle, och därvid yttrade, att 'sådana fall för visso kunde förekomma, då samhällsintresset kräver, att hänsyn icke tages till en arbetaregrupps blockadpåbud'. Både före och efter riksdagsbeslutet 1922 har ock, tydligen med tillämpning av sagda princip, sådan arbetshänvisning förekommit.

Vidare gäller, att av arbetslöshetskommissionen i förenämnda frågor fattat beslut skall genast träda i verkställighet och äga tillämpning till dess det samma blivit beträffande huvudsaken vederbörligen prövat.

Under återopande av vad sålunda anförts, får riksdagen anmäla, att riksdagen för bekämpande av arbetslösheten i enlighet med hittills gällande direktiv, tillämpade på sätt riksdagen ovan angivit, för budgetåret 1926—1927 under riksstatsens femte huvudtitel beviljat ett extra reservationsanslag å 8,000,000 kronor.»

Genom beslut den 18 juni 1926 förordnade sedermera Kungl. Maj:t, att ett exemplar av berörda riksdagsskrivelse skulle överlämnas till statens arbetslöshetskommission till kännedom och efter rättelse.

I samband med behandlingen av Kungl. Maj:ts förevarande proposition har utskottet till behandling förehåft *dels* två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren, nr 339, av herr *G. Möller* m. fl. och den andra inom andra kammaren, nr 456 av herr *P. A. Hansson* m. fl. *dels* ock en inom andra kammaren av herr *J. P. Dahln* m. fl. väckt motion, nr 452.

I de båda förstnämnda motionerna har hemställts, att riksdagen måtte besluta att till arbetslöshetens bekämpande anvisa ett extra reservationsanslag — att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med i motionerna givna riktlinjer — å 8,000,000 kronor.

I den av herr Dahln m. fl. väckta motionen har hemställts,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 236 måtte bevilja ett förslagsanslag å 30 miljoner kronor att användas för understödande av kommunala och anordnande av statliga produktiva arbeten för de arbetslösa,

att riksdagen måtte besluta, att arbetslöshetskommissionen och de direktiv, som ligga till grund för dess verksamhet, avskaffas samt att hjälpverksamheten för de arbetslösa organiseras så, att ledningen därav lägges direkt under socialdepartementet och att kommunerna erhålla rätt att driva en självständigare arbetslöshetspolitik,

att riksdagen vid beviljande av ovannämnda anslag måtte fastställa sådana direktiv för hjälpverksamheten, att alla oförvällat arbetslösa skola i möjligaste mån beredas arbete mot avtalsenliga löner vid av kommuner eller stat anordnade produktiva arbeten och att alla arbetslösa, som icke kunna beredas arbete, tilldelas ett understöd, som ger full försörjning åt den arbetslösa och dennes familj.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över ifrågavarande motioner har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från socialstyrelsen och statens arbetslöshetskommission, vilka yttranden äro såsom bilagor fogade vid detta utlåtande. (Bilaga 1 och 2.)

*Utskottets
yttrande.*

Såsom ovan nämnts, har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat socialstyrelsens och statens arbetslöshetskommissions yttranden över de nyssnämnda i ämnet väckta motionerna.

I sitt i ärendet avgivna yttrande har socialstyrelsen på anförda skäl såsom sin mening uttalat, att det icke syntes lämpligt att för närvarande ingå på några mera principiella omläggningar av den pågående hjälpverksamheten, utan har styrelsen ansett, att verksamheten även under nästa budgetår borde bedrivas efter de hittills följda och prövade riktlinjerna. Arbetslöshetskommissionen, som mera ingående upptagit de i motionerna framställda förslagen till behandling, synes utskottet med sitt yttrande hava ådagalagt, att förhållandena icke kunna anses vara av den art, att de motivera ett frånträdande av nu gällande principer för verksamheten i fråga. Utskottet kan sålunda icke biträda de motionsvis gjorda yrkandena.

Utskottet vill ock erinra om att arbetslöshetsfrågan för närvarande är ur olika synpunkter föremål för omfattande utredningsarbeten. Även detta förhållande synes utskottet utgöra anledning till att någon ändring i nu gällande principer icke utan trängande skäl bör vidtagas.

Vad anslagsfrågan angår, har, såsom nämnts, Kungl. Maj:t äskat ett anslag å 5,000,000 kronor, därvid Kungl. Maj:t utgått från, att en behållning å hittills beviljade anslag å 3,325,000 kronor skulle kunna stå till förfogande den 1 juli 1927. Enligt vad av arbetslöshetskommissionens meromnämnda yttrande framgår, skulle emellertid vid ingången av budgetåret 1927—1928 finnas en behållning å minst 4 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Vid sådant förhållande har utskottet ansett det kunna ifrågasättas, huruvida icke en reducering av det av Kungl. Maj:t äskade anslaget skulle kunna utan olägenhet vidtagas, men har utskottet dock funnit sig böra tillstyrka anvisandet av detsamma. Härav och av vad i övrigt anförts följer, att utskottet icke kan biträda de motionsvis väckta yrkandena om anvisande av högre belopp än det av Kungl. Maj:t äskade.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herrar Möllers m. fl. och P. A. Hanssons m. fl. ovanberörda motioner, I: 339 och II: 456, i vad desamma skilja sig från propositionen, samt med avslag å herr Dahléns m. fl. motion, II: 452, till bekämpande av arbetslösheten, i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över socialärenden den 18 mars 1927 angivna grunderna, under femte huvudtiteln för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Stockholm den 24 maj 1927.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar S. H. Kvarnzélius, A. F. Vennersten, J. L. Widell, J. Nilsson i Malmö, O. Bergqvist, A. Pers, J. G. Walles, E. A. Hallin, C. I. Asplund, C. Johansson i Hälsingborg, D. A. Petré och K. E. Andersson i Eliantorp; samt

från andra kammaren: herrar A. Anderson i Råstock, A. Wiklund, C. R. Jansson i Falun, O. Olsson i Kullenbergstorp, A. Å:son Törnkvist i Karlskrona, E. Kristensson i Göteborg, O. Nilsson i Örebro, S. Persson i Fritorp, E. G. E. Eriksson i Stockholm, O. E. F. Järte, J. Jönsson i Revinge och C. A. Anderson i Storegården.

Reservation:

av herrar *Nilsson* i Malmö, *Wallés*, *Asplund*, *Johansson* i Hälsingborg, *Petrén*, *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Törnkvist* i Karlskrona, *Kristensson* i Göteborg, *Nilsson* i Örebro och *E. G. E. Eriksson* i Stockholm, som ansett utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet ansluter sig till den i Kungl. Maj:ts proposition hävdade uppfattningen, att förhållandena på arbetsmarknaden i vårt land alltjämt äro sådana, att statliga åtgärder till arbetslöshetens bekämpande äro av behovet påkallade.

Vid granskning av de uppgifter, som lämnas i Kungl. Maj:ts proposition, föreliggande motioner och över dessa avgivna yttranden, har utskottet konstaterat, att hjälpens omfattning i förhållande till hela antalet anmälda hjälpbehövande arbetslösa är alltför liten. Även om de av enbart vederbörande hemkommuner hjälpta medräknas, kommer man under åren 1925 och 1926 upp till högst 51.5 procent (mars 1925) och lägst 22.3 procent (november 1925) av antalet anmälda hjälpbehövande arbetslösa personer. År 1926 äro motsvarande siffror högst 47.2 procent (mars) och lägst 25.2 procent (oktober).

Emellertid är den verkliga omfattningen av arbetslösheten vid varje given tidpunkt avsevärt större än arbetslöshetskommissionens statistik visar. Detta framgår av de siffror, som framkommo vid den arbetslöshetsräkning, som ägde rum den 5 maj innevarande år, då omkring 60,000 personer anmälde sig arbetslösa. Det synes för den skull utskottet finnas grundad anledning att giva hjälpen en vidgad omfattning. De svårigheter, som erfarenheten visat vara för handen att uteslutande genom »arbetslinjen» uppnå en rimlig effekt av den statliga arbetslöshetshjälpen, synas klarlägga, att, särskilt under vintermånaderna, jämväl statsbidrag till kontant understödsverksamhet böra komma till användning. Därvid böra dock icke kontantunderstöden fastställas till så låga belopp som till hälften av den för de olika orterna av kommissionen fastställda grovarbetarlöner utan så avpassas, att de giva nödortftig försörjning.

Med den mera permanenta prägel, som arbetslösheten numera har erhållit, synes därjämte anledning föreligga att till ny prövning upptaga frågan om en revision av de bestämmelser, vilka nu så gott som kategoriskt utesluta vissa stora och betydelsefulla arbetaregrupper från det allmänna hjälp, en revision, som bör avse att låta samtliga oförvitliga, verkligt hjälpbehövande arbetslösa komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp.

Även om utskottet konstaterat, att arbetslöshetskommissionen från och med den 1 april innevarande år avskaffat skyldigheten för av arbetslöshet drabbade kommuner, vilka erhållit sina arbetslösa placerade vid kommissionens arbeten, att erlägga speciella bidrag till kommissionen, de så kallade inkvarteringsbidragen, hava dock de år 1927 införda restriktionerna, nämligen påläggandet på kommunerna att betala ortstilläggen samt indragningen av portions- och regnvädersersättning, synts utskottet icke så motiverade, att de böra bibehållas.

Beträffande de erinringar, som från flera håll under de senaste månaderna och även inom riksdagen gjorts mot anordningarna vid av statens arbetslöshetskommission bedrivna nödhjälpsarbeten, finner sig utskottet allenast böra uttala, att utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t inom ramen av för hjälpverksamheten gällande direktiv ordnar förlägnings- och avlöningsfrågorna på ett sådant sätt, att någon saklig grund till erinringar icke kommer att föreligga.

Vad beträffar löneförhållandena vid statens nödhjälpsarbeten, anser utskottet, att lönerna allt fortfarande böra fastställas med utgångspunkt från de grunder, vilka fastställdes av 1922 års riksdag, därvid utskottet vill erinra om riksdagens uttalande, att nödhjälpslönen skall fastställas »med skälig hänsyn till vederbörandes möjlighet att bereda sig uppehälle på den fastställda nödhjälpslönen». Utskottet förbiser visserligen icke, att stora svårigheter föreligga för att på ett tillfredställande sätt avgöra frågor av denna art, men förutsätter dock att med den erfarenhet, som arbetslöshetskommissionen förvärvat sig på hithörande områden, uppgiften ingalunda behöver visa sig olöslig. Av vikt synes vara, att kommissionen vid fastställandet av grovarbetarlönen för viss ort även medräknar förekommande ackordsförtjänster på den öppna arbetsmarknaden. Därest grovarbetarlönerna fastställas allenast med utgångspunkt från föreliggande uppgifter om timlönsförtjänster, men ackordsförtjänsterna lämnas ur räkningen, torde man icke kunna undgå, att med den omfattning, som ackordsarbetet numera har på arbetsmarknaden i landet och därmed följande högre förtjänster, resultatet blir missvisande.

Utöver bedrivandet av nödhjälpsarbeten i egen regi, medgivande av statsbidrag till av kommun begärd understödsverksamhet, hyreshjälp och bidrag till av kommun anordnad kursverksamhet, äger kommissionen jämväl att bevilja statsbidrag till av kommun bedrivet arbete, s. k. statskommunalt arbetsföretag. Statens bidrag till kommun, som anordnat dylikt arbetsföretag, utgår med samma belopp, som skulle tillkommit kommunen, därest de vid sådant arbete sysselsatta personerna hade uppburit kontant understöd med bidrag av statsmedel.

Arbeten av detta slag hava särskilt under de senare åren kommit i ökad användning för beredande av sysselsättning åt arbetslösa personer. Då arbetena så gott som undantagslöst äro belägna inom vederbörande hemortskommuner, lämpa desamma sig särskilt väl för beredande av sysselsättning

för familjeförsörjare, vilka i allmänhet hava svårigheter att under längre tider vistas borta från sina hem.

Då det gäller att bereda hjälp för arbetslösa personer i vidgad omfattning, erbjuder enligt utskottets mening dessa statskommunala arbetsföretag mycket goda möjligheter. Utskottet har emellertid icke kunnat undgå att finna de bestämmelser, som reglera statsbidragets utgående till dessa arbeten, onödigt invecklade och medförande kontrollsvårigheter för kommissionen.

Enligt från kommissionen lämnade uppgifter uppgår statsbidraget till statskommunala arbetsföretag inom de olika lönegrupperna till högst 25.4 procent i 3.45-kronorsgruppen och 32.8 procent i 6.10-kronorsgruppen. Därest Kungl. Maj:t i visst fall medgivit, att statsbidrag till kontant understödsverksamhet får utgå med 90 procent, bliva motsvarande bidragsprocentsatser för statskommunalt arbetsföretag respektive 45.7 procent och 59.0 procent.

Procentuellt taget äro bidragen i de olika lönegrupperna ojämn och knappast rationellt avvägda. Det torde näppeligen kunna anföras bärande skäl, varför kommuner med lågt löneläge skola åtnjuta ett relativt mindre bidrag än en kommun med högre sådant.

Utskottet anser sig därför böra förorda att bestämmelserna i § 23 i kungörelsen den 7 juli 1922 (nr 419) angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp omformuleras så, att statsbidraget till statskommunalt arbetsföretag kommer att utgå med en bestämd procentsats av nödhjälpslönen i vederbörande kommun. Den procentsats, som synes böra ersätta nuvarande bestämmelser, anser utskottet böra sättas till 50. Utskottets synpunkter på denna fråga skulle täckas av till exempel följande formulering:

Statsbidrag till kommun, som, på sätt i § 22 säges, anordnat nödhjälpsarbete, utbetalas av arbetslöshetskommissionen och må kunna utgå med högst hälften av det belopp per man och dag, som av arbetslöshetskommissionen fastställts som nödhjälpslön för kommunen i fråga.

I motionerna I:339 och II:456 har jämväl till behandling upptagits nu gällande direktiv beträffande arbetslöshetshjälpens förhållande till arbetskonflikter på den öppna arbetsmarknaden.

Härutinnan hava motionärerna anført, bland annat, följande:

»Den teori, som ligger bakom avstängningsregeln, är att arbetslöshetshjälp till arbetare, inom vars fack arbetskonflikt råder, skulle strida mot principen om samhällets neutralitet vid arbetskonflikter. Men vad menar man då med samhällets neutralitet i arbetskonflikter? Förnuftigtvis kan därmed endast menas, att samhället varken bör ge stöd åt arbetsgivarna eller åt arbetarna under en strejk eller en lockout. Om man i neutralitetens namn indrager arbetslöshetshjälp under en arbetskonflikt måste detta innebära, att man anser hjälpen åt de arbetslösa under en konflikt såsom ett samhällets stöd åt den ena parten i arbetskonflikten, nämligen arbetareparten. Alla medborgare torde erkänna den grundsatsen, att samhället icke skall underhålla strejkande eller lockoutade arbetare, ehuru i något fall för-

hållandena faktiskt tvingat fattigvårdsmyndigheterna att bidra till underhållet av lockoutade personers familjer. Men den grundsatsen att personer, som befinna sig i en arbetskonflikt icke skola underhållas av samhället, berör ju icke de arbetslösa. En arbetslös person kan varken strejka eller lockoutas. Formellt är det fullständigt uteslutet, att den arbetslöse kan räknas till någondera parten i en arbetskonflikt. Det enda inflytande han kan ha på utgången av en arbetskonflikt är det hot, som kan ligga däri, att han på grund av sitt blottställda läge kan vara villig att upptaga det arbete, som de strejkande nedlagt eller det varifrån den lockoutade ute-stängts. Såsom arbetslös kan han med andra ord frestas att under en konflikt ställa sig till arbetsgivarens förfogande och inträda bland hans hjälptrupper. Därest han erhåller arbetslöshetshjälp minskas eller upphäves denna frestelse. Enligt denna uppfattning av neutralitetsprincipen får alltså icke samhället genom sina åtgärder i ena eller andra avseendet försvåra eller hindra arbetsgivarens möjlighet att erhålla strejkbrytare. Det finns med visshet hundratusentals medborgare, som icke vilja erkänna, att denna åsikt ger uttryck åt en upphöjd opartiskhet. Tvärtom anse de liksom vi att den ängslighet, med vilken man velat undvika skenet av att under en arbetskonflikt stödja arbetareparten, leder till ett faktiskt stöd åt arbetsgivareparten, under samma konflikt.

Lika litet som samhället, om det vill iakttaga neutralitet under arbetskonflikter, bör direkt stödja den ena av parterna bör detta ske indirekt genom att blanda in den synpunkten, huruvida dess socialpolitik minskar eller ökar deras skara, som kan tänkas benägen att taga strejkbryteri-arbete. Dylika synpunkter ha ingalunda i verkligheten något att skaffa med omsorgen om samhällets neutralitet utan äro en spekulation i nöden såsom hjälpare åt arbetsgivaresidan vid arbetskonflikter.

Under de svåra krisåren 1921 och 1922, då priser och löner skulle omjusteras efter penningvärdets stegring missbrukades visserligen neutralitetens namn såsom motiv för avstängningen från arbetslöshetshjälp för att dölja det faktum, att *man ansåg det överensstämmande med samhällsnyttan* att stora lönereduktioner genomfördes med all möjlig snabbhet, och att man därför ville avskräcka arbetareparten från att genom arbetskonflikter motsätta sig även mycket långt gående lönepressningar.

Men vad som på vissa håll ansågs såsom samhällsnyttigt under en svårartad produktionskris, under vilken halva landets industriarbetarebefolkning var arbetslös och en stor del av de övriga arbetarna hade korttidsarbete, kan icke försvaras under tider, som i stort sett äro normala.

Avstängningsregelns anhängare anföra vanligen två argument till förmån för sin ståndpunkt. Enligt det ena är den arbetslöse så tillvida att anse som part i arbetskonflikterna, att han, då han i sinom tid åter erhåller arbete inom sitt fack, får arbeta under de villkor, som blivit bestämda genom det vid fredsslutet upprättade avtalet. Uppenbart är emellertid att statens organ vid avstängningen från arbetslöshetshjälp ingenting kan veta

därom, huruvida den arbetslöse åter kommer att erhålla arbete inom sitt fack eller ej. Det torde numera vara lika vanligt, att en arbetslös — utom den säsongarbetslöse — för årtal är utestängd från sitt yrke som att han lyckats återvända dit. Och om någon åter får arbete inom sitt gamla fack kan varken arbetslöshetskommissionen eller de lokala arbetslöshetskommittéerna veta, huruvida den lycklige blir den vid nödhjälpsarbete sysselsatte eller någon annan, som måhända icke alls åtnjutit någon arbetslöshets-hjälp.

Den intressegemenskap mellan de arbetslösa och de anställda, på vilken de nuvarande direktivens anhängare bygga, är under nuvarande arbetslöshetsperiod i stort sett ingenting annat än en konstruktion.

Det andra argumentet säger, att de arbetslösa, som äro medlemmar av en fackorganisation, kunna öva inflytande på omröstningarna om påbörjandet och avslutandet av en arbetskonflikt. En rundfråga från arbetslöshetskommissionen till fackförbunden år 1923 gav emellertid till resultat, att så i allmänhet icke var fallet. Sålunda ägde den arbetslöse icke rätt att deltaga i dylika omröstningar i följande fackförbund:

Svenska Bleck- och plåtslagareförbundet
 Grov- och fabriksarbetareförbundet
 Bryggeriindustriarbetareförbundet
 Gruvindustriarbetareförbundet
 Handelsarbetareförbundet
 Järnvägsmannaförbundet
 Kommunalarbetareförbundet
 Metallindustriarbetareförbundet
 Sko- och läderindustriarbetareförbundet
 Stenindustriarbetareförbundet
 Sågverksindustriarbetareförbundet
 Transportarbetareförbundet
 Typografförbundet
 Väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet.

Däremot visade sig bestämmelserna rörande arbetslösas rätt att deltaga i omröstningar rörande arbetskonflikter otydliga i följande förbund:

Svenska Måleriarbetareförbundes
 Skrädderiarbetareförbundet
 Tobaksindustriarbetareförbundet
 Träarbetareförbundet
 Tunnbinderiarbetareförbundet.

Det framgår härav att de arbetslösa i alla de största fackförbunden och praktiskt taget i alla förbund, som icke äro utpräglade säsongarbetareförbund, äro uteslutna från deltagandet i strejkomröstningar. Nämda argument kan därför icke tillmätas något avgörande värde.

Det enda skäl, med vilket den nuvarande avstängningsregeln skulle kunna

allvarligt försvaras, vore, om de arbetslösa använde någon del av arbetslöshetshjälpen till direkt understöd åt de i konflikt indragna arbetarna, men detta sker som allmänt känt är icke.

Under dessa omständigheter finnes intet rimligt skäl att upprätthålla den svenska arbetslöshetspolitikens allmänna avstängningsregel. I andra länder är den, såvitt vi kunnat utröna, fullständigt okänd. I de länder, där arbetslöshetsförsäkring efter olika system införts, kan det i vissa fall hända, att personer, som blivit arbetslösa *till följd* av en arbetskonflikt, förvägras arbetslöshetshjälp, men ingenstades utanför Sverige torde avstängning från arbetslöshetshjälp drabba personer, som voro arbetslösa *före* uppkomsten av arbetskonflikten. Sverige torde vara ensamt om äran att ha uppfunnit en avstängningsregel, som verkar retroaktivt och som i vissa fall drabbat personer, vilka under årtal varit arbetslösa, innan arbetskonflikten inom deras fack utbrutit.

Så blev t. ex. fallet vid Stripa gruvfält inom Ramsbergs socken, sedan riksdagen år 1926 uttalat, att Stripakonflikten vore att anse såsom allmän konflikt och att de arbetslösa i orten följaktligen borde avstängas från arbetslöshetshjälp. Att gruvarbetarna vid Stråssa gruvfält — som så hårt drabbades av riksdagsuttalandet om Stripakonfliktens innebörd — efter någon månad överfördes till arbetskraftsöverskottet och då åter fingo arbetslöshetshjälp ändrar på intet sätt karaktären av huvudlöshet och brutalitet hos själva avstängningsregeln.»

I likhet med motionärerna och på av dem anförda skäl hyser utskottet den uppfattningen, att arbetslös person bör principiellt anses stå utanför arbetskonflikterna och att alltså avstängning från arbetslöshetshjälp icke må ifrågakomma under strejk eller lockout; dock att självfallet den person, som deltagar i strejk eller är föremål för lockout, icke må erhålla arbetslöshetshjälp. Vidare bör arbetsplats, vid vilken arbetskonflikt pågår, ej räknas till den öppna arbetsmarknadens arbetstillfällen och arbetslös alltså icke anses skyldig att taga anställning å sådan arbetsplats vid äventyr att arbetslöshetshjälpen eljest indrages. Såsom motionärerna framhållit, anser utskottet ock, att den vid 1926 års riksdag införda regeln, att arbetslös kan hänvisas till arbetsplats, där konflikt råder, är för den arbetslöse förödmjukande samtidigt som den utgör ett statens angrepp mot den solidaritetsgrund, på vilken arbetarrörelsen bygger och som tillfört hela samhället stora värden.

Den svenska hänvisningsregeln saknar också motstycke i andra länders arbetslöshetspolitik.

Beträffande det belopp, som för budgetåret 1927—1928 kan finnas behövt för bedrivande av en mera omfattande hjälpverksamhet för oförvållat arbetslösa personer, har arbetslöshetskommissionen gjort gällande, att, då kalkylerna för bedömning av medelsförbrukningen uppgjorts med en betydande marginal, även vid en utökning av hjälpverksamheten det

belopp av 5 miljoner kronor, som äskats i Kungl. Maj:ts proposition, skulle vara tillräckligt under nästkommande budgetår. Då utskottet emellertid anser, att de riktlinjer för hjälpverksamhetens bedrivande, som utskottet ovan angivit, böra under instundande vintersäsong träda i tillämpning, och då en dylik mera omfattande hjälpverksamhet icke synes böra äventyras genom brist på medel, får utskottet för sin del förorda bifall till de i motionerna I: 339 och II: 456 gjorda yrkandena om anvisande av ett belopp av 8 miljoner kronor för nästkommande budgetår.

Av vad utskottet sålunda anfört följer, att utskottet icke kan biträda de förslag, som väckts i motionen II: 452.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förvarande proposition och herrar Möllers m. fl. och P. A. Hanssons m. fl. samt Dahléns m. fl. ovanberörda motioner, I: 339, II: 456 samt II: 452, till bekämpande av arbetslösheten i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet förordade grunder, under femte huvudtiteln för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 8 miljoner kronor.»

Bilaga 1.

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN.

Stockholm den 20 april 1927.

Till Riksdagens statsutskott.

På därom av statsutskottet gjord anhållan har Kungl. Maj:t genom beslut den 8 april 1927 anbefallt socialstyrelsen att avgiva och till utskottet senast den 20 samma månad överlämna yttrande över tre inom riksdagen väckta motioner, dels nr 339 i första kammaren och dels — den likalydande — nr 456 samt nr 452 i andra kammaren i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bekämpande av arbetslösheten. Till fullgörande av det givna uppdraget får styrelsen anföra följande.

Att läget på arbetsmarknaden för närvarande är och under nu överskådlig framtid fortfarande kommer att bli sådant, att fortsatta hjälpåtgärder från statens sida bli påkallade, därom lär man i allmänhet vara ense. Däremot skilja sig meningarna väsentligt, när det blir fråga om att närmare fixera hjälpbehovets storlek och karaktär samt hjälpåtgärdernas därav beroende omfattning och art. De nu till behandling föreliggande motionerna erbjuda talande exempel på huru olika dessa problem bedömas på olika håll. Medan i motion nr 339 i första kammaren och nr 456 i andra kammaren de arbetslösa antal uppskattats till omkring 50,000, har man i motion nr 452 i andra kammaren utgått från ett beräknat antal av 160,000.

I de båda förstnämnda likalydande motionerna förutsättes vidare, att de hittillsvarande grunderna för den offentliga arbetslöshetshjälpen skola tills vidare bibehållas i huvudsak oförändrade. I den sistberörda motionen föreslås däremot genomgripande förändringar, väsentligen åsyftande, att staten skulle förplikta sig att bereda varje arbetslös normalt avlönat arbete eller däremot svarande arbetsfri inkomst. Det är ganska naturligt, att man redan på grund av dessa olikheter i avseende å utgångspunkter kommit till helt olika uppfattningar rörande behovet av hjälpåtgärder och därför erforderliga skatteanslag.

Vad angår arbetslöshetens hela omfattning är det enligt socialstyrelsens mening synnerligen svårt att nu kunna med större säkerhet verkställa en uppskattning. Såväl styrelsen som arbetslöshetskommissionen nedlägga mycken möda på att med olika metoder systematiskt samla och sammanställa uppgifter, ägnade att belysa frågan. På detta sätt ha tillkommit olika sifferserier, som torde lämna tämligen god ledning för bedömandet av utvecklingen på området, men vilka däremot icke giva något mera bestämt svar på frågan om hela antalet arbetslösa. Och än mindre lämna dessa uppgifter närmare upplysning om de arbetslösa fördelning på olika grupper med hänsyn till individernas yrke, ålder och arbetsduglighet eller ifråga om arbetslöshetens varaktighet, orsaker o. s. v.

En undersökning av nu berörda och andra arbetslöshetsfrågor synes emellertid vara av stor betydelse för hjälpverksamhetens rationella planläggning och bedrivande. Vid det första igångsättandet av denna verksamhet

voro förhållandena sådana, att man väsentligen endast behövde tänka på den tillfälliga industriella arbetslösheten vid krigets utbrott, och under dettas fortgång mötte blott tid efter annan kortvarigare kriser inom vissa industri-grenar. Under deflationskrisen 1921—22 gällde det huvudsakligen att bringa hjälp åt de industriella yrkenas personal under en kortare övergångsperiod. Men sedan dess har en otvivelaktig förändring inträtt. Det råder numera icke någon ekonomisk kris, utan näringslivet har stabiliserats och återvunnit sin tidigare intensitet. Icke desto mindre har särskilt genom stegringen av antalet personer i arbetsduglig ålder ett betydande överskott av arbetskraft uppkommit. Så synes vara förhållandet ej blott inom industrisamhällena utan ock på landsbygden, som nu icke längre får avbördas sitt överskott till städerna. Även på landsbygden har sålunda nu framträtt en arbetslöshet, drabbande ej blott egentliga lantarbetare utan även en del småbrukare, som tidigare genom lönearbete under viss tid plägat fylla ut sin inkomst från jordbruket. Såväl på landsbygden som i industrisamhällena synes arbetslösheten i främsta rummet träffa de av produktionen mindre eftersökta åldrarna, d. v. s. dels de gamla och dels de unga årsklasserna. Bland dessa senare löpa en mängd individer risken att icke alls komma in i något regelbundet förvärvsarbete.

Om det nu anförda kan anses någorlunda korrekt ange den nuvarande arbetslöshetens huvudsakliga drag — varom dock för närvarande ej med full säkerhet kan dömas — är det uppenbart, att i vårt land numera föreligger ett väsentligt annat och mera omfattande arbetslöshetsproblem än det man åsyftade att lösa med den hittillsvarande hjälpverksamheten. I varje fall har här försiggått en betydande förändring, vars omfattning och innebörd synes böra ingående undersökas.

Det må med avseende härä erinras, att arbetslöshetsfrågan nu är ur olika synpunkter föremål för omfattande utredningsarbeten. Sålunda har statsrådet och chefen för socialdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 april 1926 tillkallat sakkunniga för att inom departementet biträda med verkställande av fortsatt utredning och avgivande av förslag angående arbetslöshetsförsäkring och övriga åtgärder till bekämpande av arbetslöshetens verkningar (1926 års arbetslöshetssakkunniga). Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 11 mars 1927 tillkallat en kommitté att verkställa utredning rörande arbetslöshetens karaktär och orsaker samt medlen för dess bekämpande (arbetslöshetsutredningen). Särskilt den sistnämnda kommittén har igångsatt omfattande undersökningar, av vilka åtminstone vissa huvudsakliga resultat ganska snart lära föreligga och antagligen bliva av värde för bedömandet av den nuvarande arbetslöshetens omfattning och karaktär.

För iakttagande av varsamhet gentemot mera genomgripande ehuru endast temporära förändringar på detta område talar även den omständigheten, att den nuvarande hjälporganisationen ute i orterna vilar på ett antal kommunala hjälporgan, vilkas under arbetslöshetskommissionens ledning utbildade praxis och förvärvade erfarenhet utgöra en betydelsefull grundval, som icke utan trängande skäl bör rubbas genom dylika mera tillfälliga förfoganden. Med hänsyn till nu berörda förhållanden synes det icke lämpligt att för närvarande ingå på några mera principiella omläggningar av den pågående hjälpverksamheten, utan lärer densamma även under det kommande budgetåret böra bedrivas väsentligen efter de hittills följda och prövade riktlinjerna.

Detta utesluter emellertid ej, att vissa förändringar i den statliga hjälpverksamhetens omfattning kunna vidtagas, vilka ej behöva förutsätta änd-

ring i de hittills följda grundsatserna, ävensom att dessa kunna underkastas smärre jämkningar, vilka låta sig förena med deras nuvarande huvudsakliga innebörd.

Med visst fog synes kunna göras gällande, att nödhjälpsarbetena bedrivits i jämförelsevis liten omfattning i förhållande redan till det hjälpbehov, som givit sig direkt tillkänna. Huru härmed förhåller sig är dock svårt att säkert bedöma, då vår kännedom om arbetslöshetens hela vidd och arbetslöshetsklienteletts sammansättning är ganska ofullständig. En icke oväsentlig del av de arbetslösa under innevarande vinter har dock säkerligen utgjorts av sådana säsongarbetare, vilkas löner äro bestämda med hänsyn tagen till regelbunden ledighet under vintern och av vilka åtminstone vissa grupper under några år haft osedvanligt goda arbetskonjunkturer. Det lär ej kunna bestridas, att hithörande arbetslösa stå i en väsentligt annan ställning än de industriellt arbetslösa i gemen, när det gäller befogade anspråk på det allmännas hjälpverksamhet. I en särskild ställning stå uppenbarligen också exempelvis småbrukare, som gått miste om några veckors eller månaders eljest vanligt tillfällighetsarbete o. s. v. Så länge vår överblick över och inblick i arbetslösheten och de arbetslösas förhållanden är så bristfällig som för närvarande, kan det icke mera bestämt avgöras, huru omfattande och trängande det hjälpbehov är, som med hänsyn till gällande grundläggande principer bör kräva större beaktande.

För att den väsentliga grenen av den nuvarande hjälpverksamheten, nödhjälpsarbetena, skall motsvara sitt syfte erfordras, att en icke alltför obetydlig del av de hjälpsökande, som motsvara villkoren för hänvisning till nödhjälpsarbete, också kunna anvisas dylikt arbete. Det torde visserligen ligga utanför gränsen för det praktiskt genomförbara att anordna arbetstillfällen i den omfattning, som svarar mot säsongens växlingar. Och det torde enligt det ovan anförda ej heller vara påkallat att så sker. Av dem, som under vintersäsongen äro utan arbete och som då också redovisas sasom arbetslösa, torde såsom redan antytts en relativt större del än under andra årstider icke vara i verkligt behov av nödhjälpsarbete och skulle säkerligen vid hänvisning till sådant avböja detsamma. Men även om man bortser från dessa, torde nödhjälpsarbete under innevarande vinter ej ha stått till förfogande i den utsträckning, som varit önskvärd.

Styrelsen har sig bekant, att arbetslöshetskommissionen gjort ansträngningar för att förbereda arbetstillfällen i en omfattning, som kunde anses svara mot det beräknade behovet. Uppenbart är emellertid, att betydande svårigheter här yppa sig. Till en början måste ju förberedelserna träffas i förväg vid en tidpunkt, då behovet av nödhjälpsarbeten ej ännu låter sig närmare beräkna. Så vitt nu kan bedömas, torde man emellertid för det kommande budgetåret knappast våga hoppas på att arbetslösheten skall bliva mindre än under det nu löpande.

Med utgångspunkt från ett sådant antagande gäller det alltså enligt styrelsens mening att söka finna lämpliga arbetsobjekt i ökad omfattning. Vårt land torde också i förhållande till flertalet andra länder erbjuda sällsynt rika tillfällen till samhällsnyttiga och lämpliga arbeten av den art, som här kunna komma i betraktande, ett förhållande, som utgör en speciell, god betingelse för att vi i vår arbetslöshetspolitik med framgång kunnat följa den s. k. arbetslinjen. De enligt erfarenhetens vittnesbörd lämpligaste arbetsobjekten torde i allmänhet falla inom statliga verksamhetsområden, och föreställer sig styrelsen, att vid den samverkan, som äger rum mellan arbetslöshetskommissionen och vederbörande fackmyndigheter, sådana arbetsobjekt

i önskvärd omfattning kunna beredas. Det är emellertid enligt styrelsens mening av synnerlig vikt, att speciella, låt vara i och för sig beaktansvärda verksynpunkter därvid få stå tillbaka för den samfälliga statsnyttans och att valet av arbetsobjekt göres till föremål för ett enhetligt och översiktligt bedömande ur den senare synpunkten. Ett förfarande, som ur verksynpunkt sett kan te sig såsom besparing, kan nödvändiggöra sådana åtgärder från kommissionens sida, att förfarandet i själva verket åsamkar statsverket merutgifter.

De betänkligheter, som ur statsfinansiella och andra synpunkter kunna hysas mot en utvidgning av hithörande hjälpverksamhet, minska givetvis i styrka och bärkraft i samma mån som värdet för samhället av det arbete, som utföres av de till nödhjulsarbete hänvisade, bringas att motsvara det allmännas kostnader för detsamma. Man torde våga hoppas och påstå, att det övervägande flertalet av dem, som hänvisas till nödhjulsarbete, äro ansvarsmedvetna personer, vilka både vilja och kunna göra rätt för sig. I varje fall synas nu gällande bestämmelser giva arbetslöshetskommissionen tillräckliga maktmedel för att hos kommunerna påfordra effektiv gallring av de arbetslösa, så att icke uppenbart arbetsovilliga element för stora kostnader förhjälpas till lämpliga arbetsplatser, vilka de sedan lämna efter helt kort tid utan att hava utfört nämnvärt arbete.

Vad angår kontant understödsverksamhet må erinras, att gällande bestämmelser ej lägga hinder i vägen härför, och har ju sådan verksamhet även förekommit under vintern. Fall kunna väl även tänkas i framtiden, där dylik verksamhet ur såväl den arbetslöses som det allmännas synpunkt erbjuder den lämpligaste formen för hjälp. Emellertid bör icke förbises, att i den mån ett större antal arbetslösa kunna hänvisas till nödhjulsarbeten, sannolikheten ökas för att bland de återstående äro att finna personer, vilka över huvud taget ej böra åtnjuta hjälp från statens sida.

Vad slutligen angår de s. k. konfliktdirektiven torde det ligga i sakens natur, att på ett så ömtåligt område enighet svårligen kan vinnas, utan att erinringar från det ena eller andra hållet alltid måste vara att vänta, huru bestämmelserna än avvägas. De nuvarande konfliktdirektiven hava utformats under hänsynstagande till det kända förhållandet, att fackorganisationerna hos sina medlemmar — och även hos utomstående arbetare — under alla förhållanden kräva full solidaritet. Detta solidaritetskrav tar sig uttryck bl. a. däri, att fackorganisationerna måste till landsorganisationen inleverera kontingenter även för sina arbetslösa medlemmar. Erinras må ock, att enligt beslut vid de arbetslösas landskonferens nästlidna mars de arbetslösa och de till nödhjulsarbete hänvisade, vilka sammanslutit sig i med de fackliga jämförliga organisationer, äga rätt att fritt övergå till de fackliga, vilka de fortfarande anses tillhöra och till vilka de till nödhjulsarbete hänvisade åtminstone i vissa fall äro förpliktade att fortfarande erlægga sina kontingenter.

Då även vid arbetskonflikter en principiell och ofta praktisk intressegemenskap mellan de arbetslösa och de stridande arbetarna på nu anförda och andra skäl merendels kan anses vara förhanden, måste statsmakterna givetvis vid sådana konflikter ha uppmärksamheten noga fäst på verkningarna av sina hjälpåtgärder för de arbetslösa. I de båda likalydande motionerna har också konstaterats, att de lönereduktioner, som under krisåren 1921—22 ansågos ur samhällsnyttans synpunkt oundgängliga, underlättats genom arbetarnas vetskap om att arbetslöshetshjälpen riskerades, därest de tillgrepp arbetskonflikt för att motsätta sig dessa.

Såsom allmän regel gäller också, att det av humanitära skäl förestavade stödet för de arbetslösa individerna — som samtidigt i viss mån tjänar även till stöd för arbetslöshetskommitténs kollektiva strävan att uppehålla sin lönestandard — vid fall av arbetskonflikt begränsas på sådant sätt, att icke det allmänna, även där parterna befinna sig i strid, fortfarande stöder den ena sidan. Att genom positiva bestämmelser kunna utan onödig stränghet mot individerna trygga en dylik politik i alla de olika konfliktlägen, som kunna ifrågakomma, är emellertid en mycket svår uppgift, synnerligast som man här har att räkna med allmänna föreställningssätt och psykologiska faktorer, vilka försvåra ett lungt praktiskt bedömande hos dem frågan direkt gäller. Erfarenheten har visat, att bestämmelser, som i tillämpningen varit av mindre betydelse, likväl förmått sätta känslorna i rörelse och därigenom kommit att bli allvarliga irritationsmoment. Det måste ur flera synpunkter anses önskvärdt att söka så vitt möjligt undvika sådana, utan att samtidigt göra intrång på det väsentliga i de nuvarande direktiven. I detta sammanhang kommer bland annat och ej minst i betraktande de betydelsefulla allmänna önskemålen att — till gagn såväl för de arbetslösa själva som för samhället — dels under statlig ledning bevara ett enhetligt handhavande från de skilda kommunernas och från statens sida av åtgärderna mot arbetslösheten och dels därvid kunna allt fortfarande följa arbetslinjen såsom dominerande del av hjälpverksamheten, tvenne grundläggande principer för den nuvarande arbetslöshetspolitiken, till vilka de båda likalydande motionerna ock ansluta sig.

GUNNAR HUSS.

KURT BERGSTRÖM.

Bilaga 2.

STATENS ARBETSLÖSHETSKOMMISSION.

Till Riksdagens statsutskott.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt statens arbetslöshetskommission att till statsutskottet avgiva utlåtande över tre inom riksdagen väckta motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 236 angående anslag till bekämpande av arbetslösheten, nämligen nr 339 i första kammaren och 452 och 456 i andra kammaren, får kommissionen härmed äran överlämna det begärda yttrandet, därvid först behandlas motionen nr 452 och därefter i ett sammanhang de likalydande motionerna 339 i första kammaren och nr 456 i andra kammaren.

Motion nr 452 av herr Dahlén m. fl.

Motionen utgör ett angrepp på hela den i vårt land hittills förda arbetslöshetspolitiken. Arbetslöshetskommissionen betecknas i motionen med benämningen statens »utsvältningskommission», vars nödhjälpsarbeten i allmänhet karakteriseras såsom »veritabla straffanstalter», där regimen förmenas helt vara inställd på att göra livet så surt som möjligt för de arbets-

lösa genom en hänsynslös betalning för arbetet, dåligt ordnad mathållning, usla bostadsförhållanden, en brysk behandling från arbetsbefälets sida o. s. v. Det finnes lyckligtvis — närmast med hänsyn till de arbetslösa — all anledning förutsätta, att, därest kommissionen och dess verksamhet gjort sig förtjänta av de omdömen, som motionärerna anfört, statsmakterna skulle långt före detta ha omedelbart inskridit för åstadkommande av en ändring till det bättre. Kommissionen får i det följande anledning att närmare återkomma till denna fråga men anser sig böra redan nu framhålla, att de arbetslösa i och för sig beklagansvärda ställning väl ändock knappast kan förbättras genom framställandet av dylika beskyllningar och påståenden mot statsmakternas, enkannerligen kommissionens, åtgöranden att söka bispringa de arbetslösa i deras svåra belägenhet genom att temporärt bereda dem en åtminstone nödortftig bärgning, intill dess de ånyo kunna vinna anställning på den öppna arbetsmarknaden. Med hänsyn till det sätt, varpå motionen blivit upplagd, och till de djupgående meningsskiljaktigheter, som förefinnas mellan motionärerna å ena sidan och kommissionen å andra sidan beträffande grundläggande syn på arbetslöshetsproblemet och därav betingade åtgärder för arbetslöshetens bekämpande, finner kommissionen det ändamålstöst att ingående bemöta alla i motionen utvecklade synpunkter och krav men anser sig dock böra ingå på några av motionärerna berörda spörsmål, där dessa uppenbart byggt sina synpunkter och slutsatser på bristande kännedom om fakta.

Motionärerna uttala önskemålet, att statsutskottet måtte vidtaga en undersökning och för riksdagen framlägga en klar och överskådlig redogörelse angående hela »nöd hjälpsbyråkratiens», d. v. s. arbetslöshetskommissionen och dess underlydande organ, omfattning i fråga om personal och kostnader. Kommissionen är i tillfälle att omedelbart ställa vissa uppgifter härom till förfogande.

En sammanfattning av statens *kostnader* för de nödhjulsarbeten av växlande art, som kommit till utförande under åren 1918—1924, ger till resultat följande:

	Kronor	%
Kostnader för nödhjulsarbetenas central- och distriktsförvaltning	5,673,694: —	4.9
Arbetsplatsernas lednings-, material- och transportkostnader	26,105,542: —	22.5
Arbetarnas förmåner	84,306,318: —	72.6

Summa bruttokostnader 116,085,554: — 100.0.

Ovanstående sammanfattning visar, att de rena förvaltningskostnaderna icke utgöra någon anmärkningsvärt stor del av de totala bruttokostnaderna. Kommissionens utgifter för nödhjulsarbetenas administration torde icke upptaga större andel av totalkostnaderna än motsvarande utgifter i den öppna marknadens företag av liknande art. Sedan nödhjulsarbetena efter år 1924 ytterligare förskjutits till skogliga arbetsplatser, hava förvaltningskostnaderna än mer kunnat nedbringas, vilket från en annan sida sett betyder, att arbetarnas andel av nödhjulsarbetenas totala kostnader på senaste tiden ökat.

Enligt numera tillgängligt sammandrag av kostnaderna för statens nödhjulsarbeten under det senaste verksamhetsåret eller år 1926, uppgingo dessa till brutto kronor 4,071,674: —. I procent uträknat komma följande siffror på olika huvudgrupper av kostnader:

Central förvaltning	6.8 %
Arbetsplatsernas lednings-, material- och transportkostnader	8.5 %
Arbetarnas förmåner	84.7 %
Summa	100.0 %.

Skenbart ha de centrala administrationskostnaderna ökats: från 4.9 % till 6.8 %. I själva verket ha de däremot nedgått, beroende på att förvaltningsapparaten omlades i början av år 1924: Södra Sveriges Statsarbetens till Göteborg förlagda kontor avskaffades (Norrlands Statsarbeten hade upphört redan tidigare), distriktskontoren indrogos och arbetenas ledning förlades centralt till arbetslöshetskommissionen. Effekten av omorganisationen visar sig däri, att medan olika slag av förvaltnings-, lednings-, material- och transportkostnader under åren 1918—1924 upptogo 27.4 % (4.9 % + 22.5 %) av de totala kostnaderna för nödhjälpsarbetena, motsvarande siffra för år 1926 utgjorde 15.3 % (6.8 % + 8.5 %). Härav föll på de direkta förvaltnings- och ledningskostnaderna 12.8 % 1918—1924 resp. 10.9 % 1926.

Den å kommissionens kansli anställda *personalen* har aldrig varit större, än som oundgängligen betingats av arbetsuppgifternas omfattning. Samma förhållande gäller beträffande arbetsledningspersonalen vid resp. arbetsföretag.

Hela antalet av i kommissionens tjänst anställda befattningshavare utgjorde den 28 februari i år 138 personer, av vilka 39 (vaktmästare, chaufför, städerskor och viss för kortare tid tillfälligt anställd personal däri inräknade) tillhörde den centrala förvaltningen i Stockholm och 99 den lokala arbetsledningen. Större delen av denna personal har sysselsatts med uppgifter, som föranletts av arbetslöshetskommissionens befattning med nödhjälpsarbeten å ett 60-tal arbetsplatser, där månatligen under de egentliga vintermånaderna 3,000 å 5,000 arbetslösa haft anställning. Chefstjänstemännens löner fastställas av Kungl. Maj:t efter i stort sett samma normer, som gälla för den centrala förvaltningens befattningshavare i liknande ställning, medan lönerna för den övriga personalen bestämmas av kommissionen själv. Även lönerna beträffande denna personal ligga i allmänhet på samma nivå, som för tjänstemännen inom den centrala förvaltningen.

Då motionen mynnar ut i förslag om en mycket stark ökning av anslaget för nödhjälpslindrande åtgärder är det naturligt, att motionärerna vinnlagt sig om att söka giva den nuvarande arbetslösheten så stora proportioner som möjligt. Motionärernas härutinnan anförda siffror synas dock icke kunna tillmätas någon beviskraft.

Det må till en början vara tillåtet fästa uppmärksamheten på att motionärerna ställt kommissionens låga arbetslöshetssiffror emot vissa andra i motionen anförda siffror *såsom mätare på den faktiska arbetslöshetens storlek i landet*, ehuru kommissionen sedan lång tid tillbaka brukat i sina rapporter till chefen för socialdepartementet framhäva, att dess statistik icke gör anspråk på att inregistrera arbetslöshetens absoluta omfattning i Sverige utan endast avser att meddela uppgift om antalet *hjälpökande* arbetslösa inom de kommuner, som kommissionen kunnat ålägga rapportskyldighet, d. v. s. sådana, som erhålla hjälp av staten. Det kan nämligen ej rimligen krävas av de kommuner, som själva reda upp sina arbetslöshetssvårigheter, att månatligen tillhandagå kommissionen med utförliga arbetslöshetsrapporter. Icke heller torde något annat rapportsystem med nu rådande villkor för den statliga arbetslöshetshjälpen kunna etableras. Kommissionen vill

dock tillägga, att de uppgifter, densamma sedan ett par år tillbaka varit i tillfälle att meddela rörande arbetslöshetens omfattning i landet, ehuru i och för sig bristfälliga, dock visat sig på ett ganska tillfredsställande sätt återspegla arbetsmarknadens allmänna tendenser och förskjutningarna i arbetslöshetsläget på samma sätt som de, vilka framgå exempelvis av fackföreningarnas procentsiffror och jämförelsetalen från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Därutöver äga de för kommissionen själv ett betydande värde, i det att månadsrapporternas uppgifter bilda grundvalen för bedömandet av hjälpbehovet inom de kommuner, vilka påkalla kommissionens bistånd.

Med förbigående av de okontrollerbara siffror, som motionärerna anfört i vad det gäller arbetslösheten bland ungdomen, vars omfattning det för närvarande icke lärer vara möjligt att ens approximativt angiva, må framhållas följande beträffande uppskattningen av det nuvarande antalet arbetslösa.

I januari månad 1923, då kristidsarbetslösheten under deflationsperioden kulminerade, voro 163,000 personer anmälda såsom arbetslösa (ej endast hjälpsökande) hos landets cirka 800 lokala arbetslöshetsorgan. Detta inträffade alltså vid en tidpunkt, då nästan all industri i landet förlamats, då statens och kommunernas hjälpverksamhet nådde en i vårt land hittills aldrig uppnådd omfattning, och då vidare en generöst bedriven allmän kontant understödsverksamhet torde ha frammanat ett intresse hos nästan alla arbetslösa personer i landet att anteckna sig hos de kommunala hjälporganen. Nu däremot går industrien i stort sett för fullt och arbetslösheten inskränker sig väsentligen till arbetare inom vissa industrier, grovarbetare samt till vissa yngre arbetarelement. Redan av denna jämförelse synes det uppenbart, att motionärerna, som beräkna de arbetslösas nuvarande antal till 160,000, måste ha baserat sina beräkningar av dagens arbetslöshetssiffra på lösa grunder, i trots av att de presterat ett slags kalkyl över den verkställda uppskattningen.

Sannolikt ha motionärerna önskat teckna det aktuella läget på arbetsmarknaden i så mörka färger som möjligt för att jämväl motivera behovet av en vittomfattande kontant understödsverksamhet. Man föranledes till detta antagande också därav, att motionärerna begagnat mycket starka uttryck, då det gällt att utmåla den hjälpform, som för närvarande huvudsakligen kommer till användning i den statliga hjälpverksamheten, nämligen nödhjälpsarbetena.

Då arbetslöshetskommissionen vid upprepade tillfällen och nyligen — *dels* i ett den 18 mars i år dagtecknat utlåtande till Kungl. Maj:t över vissa besvär från Göteborg och *dels* genom personligt besök å arbetsplatserna, nu senast den 9 innevarande månad vid arbetsplatsen Falerumsvägen, Kalmar län, i anledning av de uppgifter om påstådda missförhållanden därstädes, som på senaste tiden förekommit i vissa tidningar — haft tillfälle att konstatera ovederhäftigheten av de skildringar beträffande nödhjälpsarbetarnas bostadsförhållanden och övriga arbetsvillkor, som särskilt under denna vinter sett dagen, torde kommissionen kunna begränsa sig till att i nämnda fråga hänvisa till här bilagda avskrift av sitt förenämnda utlåtande av den 18 mars. Likaledes anhåller kommissionen att få hänvisa till samma utlåtande, i vad det gäller motionärernas erinringar mot lönepolitiken vid statens nödhjälpsarbeten, liksom också beträffande deras uttalanden i fråga om kommissionens övervältrande på kommunerna av vissa hjälpverksamhetens kostnader.

I motionen hemställes vidare, att såväl kommissionen som gällande direktiv böra avskaffas samt hjälpverksamheten för de arbetslösa så organiseras, att ledningen lägges direkt under socialdepartementet, varjämte påyrkas rätt för kommunerna att driva en självständig arbetslöshetspolitik. Vidkommande spörsmålet om arbetslöshetskommissionens och gällande direktivs avskaffande torde det icke ankomma på kommissionen att i dessa frågor avgiva något särskilt uttalande.

Vad däremot angår kravet på att hjälpverksamheten bör ställas direkt under socialdepartementet, förefaller det oklart, vad motionärerna härmed åsyfta. I själva verket existerar redan nu en sådan anordning, alldenstund arbetslöshetskommissionen är direkt underställd Kungl. Maj:t i socialdepartementet. Skulle motionärerna till äventyrs med kommissionens avskaffande åsyfta, att behandlingen av alla ärenden angående arbetslöshets hjälp borde förläggas till socialdepartementet, synes detta realiter innebära, att departementet måste utrustas med särskild arbetskraft för ändamålet, enär det väl icke gärna kan ifrågasättas, att de av sitt nuvarande arbete upptagna departementstjänstemännen skulle lämna detta för att ägna sig åt arbetslöshetsuppgifterna eller att deras arbetsbörda skulle utökas till att omfatta bägge arbetsuppgifterna. Konsekvensen bleve följaktligen — bortsett från att en sådan anordning icke skulle låta sig förena med svenska statsförvaltningsprinciper — att departementet måste förses med särskilda sakkunniga i arbetslöshetsfrågor och med särskild personal för handläggning av alla frågor om arbetslöshets hjälp, d. v. s. att precis det nuvarande systemet komme att fortbestå ehuru under departemental skylt.

Motionärerna framställa ännu tvenne yrkanden, som kommissionen önskar att i korthet upptaga till bemötande, nämligen *dels* krav på avtalsenliga löner vid statens nödhjälpsarbeten, *dels* krav på att alla, som icke kunna beredas arbete, skola tilldelas ett understöd, som ger full försörjning åt den arbetslöse och hans familj.

Kravet på avtalsenliga löner för nödhjälpsarbetarna — i förevarande motion dock begränsat till att endast komma i fråga »i möjligaste mån» — har sedan länge från motionärerna närstående håll framförts i den offentliga diskussionen utan att hittills blivit klart preciserat, vad dermed egentligen åsyftas. Skola kollektivavtalen för grovarbetare, jordbruksarbetare eller skogsarbetare tillämpas eller skola de avtal gälla, som reglera lönerna för majoriteten av arbetare på någon ort, dit nödhjälpsarbeten må förläggas, eller skall något speciellt kollektivavtal konstrueras, som generellt reglerar nödhjälpsarbetarnas lönevillkor? För arbetslöshetskommissionen synes det vara av större betydelse, att avseende fästes därvid, att både stat och kommun nu sedan åratals framgångsrikt praktiserat ett system, enligt vilket lönerna vid nödhjälpsarbetena blivit satta under den öppna arbetsmarknadens löner, och att det bland alla, som förvärvat sig erfarenhet beträffande dessa svåra frågor, icke torde råda mer än en uppfattning om att detta system väl bestått provet. Därest här angivna löneprinciper icke tillämpats, skulle de arbetslösa förvisso ha eftersträvat att hålla sig kvar vid de statliga nödhjälpsarbetena och sålunda icke ansträngt sig att utnyttja den öppna marknadens arbetstillfällen. Om avtalsenliga löner tillämpats vid nödhjälpsarbetena skulle detta också tvevelsutana ha framkallat en konkurrens med den öppna arbetsmarknadens löner, vilket hade varit så mycket betänkligare, som detta skulle ha kommit att verka direkt förhöjande på det allmänna löneläget och därigenom helt visst ha bidragit till högre driftskostnader för näringslivet och i allmänhet sålunda även till att öka i stället för att mot-

verka arbetslösheten. Kommissionen finner sig följaktligen icke kunna förorda, att någon ändring kommer till stånd med avseende på principerna för lönesättningen vid statens nödhjulsarbeten.

Då spörsmålet, huruvida det kan vara med statsintresset förenligt att tilldela alla arbetslösa, som icke kunna beredas arbete, understöd och därjämte dylika understöd så tillmätta, att desamma medgiva full försörjning, kommer att av kommissionen beröras vid behandlingen av motionerna n:ris 339 och 456, varest också en mera utförlig motivering i detta ämne anförts, tillåter sig kommissionen att härutinnan hänvisa till sitt yttrande över sagda motioner.

I anledning av motionärernas yrkande om att 30 milj. kronor måtte anvisas för hjälpåtgärder, torde få åberopas de synpunkter på kostnadsfrågan, som kommissionen framlagt för Kungl. Maj:t och vilka av Kungl. Maj:t återgivits i propositionen rörande anvisandet av 5 milj. kronor för hjälpverksamheten under nästa budgetår. Kommissionen får för övrigt anledning att återkomma även till denna fråga vid sitt yttrande över motionerna n:ris 339 och 456.

Av vad arbetslöshetskommissionen här anförst torde framgå, att kommissionen anser sig böra avstyrka bifall till samtliga de förslag, som framstälts i hr Dahléns m. fl. motion.

Motionerna nr 339 av hr Möller m. fl. och nr 456 av hr Hansson m. fl.

Då motionärerna sammanfattat sina förslag och önskemål i sju punkter, synes det kommissionen lämpligast, att dess eget yttrande anknytes till dessa punkter i den ordning, de angivits.

Med åberopande av vissa ur kommissionens månadsrapporter hämtade uppgifter rörande antalet hjälpta arbetslösa under de senare åren söka motionärerna uppvisa den statliga hjälpverksamhetens otillräckliga omfattning, vilken förmenas ha sin grund i en på de senare åren allt mer stegrad benägenhet hos kommissionen att inskränka hjälpåtgärderna samt i bristande smidighet i systemet. Motionärerna framhålla vidare, att åtstramningen av statens arbetslöshetshjälp icke lett till den åsyftade avvecklingen av arbetslösheten i vårt land. I anknytning härtill uttala motionärerna övertygelsen om att en arbetslöshetspolitik enligt av kommissionen tillämpad praxis icke fyller sitt syfte och fördenskull måste anses vara i stort sett förfelad. För att råda bot på följderna av det tillämpade systemet, anse motionärerna, att den nuvarande och otillräckliga hjälpformen med nödhjulsarbeten måste kompletteras med *återupptagandet av den praktiskt taget avskaffade kontanta understödsverksamheten*, varjämte även en revision bör företagas ifråga om nu gällande bestämmelser om avstängning beträffande vissa arbetaregrupper från åtnjutande av arbetslöshetshjälp. Hjälpverksamheten bör enligt motionerna sålunda vidgas till att omfatta samtliga oförvitliga oförvållat arbetslösa. Slutligen anse motionärerna, att ekonomiskt hårt betungade kommuner må såsom hittills medgivas högre statsbidrag än 50 %.

Vid en undersökning av den nuvarande hjälpverksamhetens omfattning synes jämförelse icke böra ske med förhållandena under tidigare år, då ännu kristidsarbetslösheten och efterverkningarna av densamma gjorde sig gällande, utan bör sikte tagas på de förhållanden, som varit rådande under åren 1925, 1926 och 1927 eller de år, under vilka den arbetslöshet, som det allmänna haft att bemästra, varit någorlunda ensartad. Procentsiffrorna med

avseende på hela antalet av *staten* hjälpta (vid statliga och statskommunala nödhjulsarbeten anställda samt uppbärande kontanta understöd med bidrag av statsmedel) under åren 1925—1927 hava varit följande:

	1925	1926	1927
Januari	12.1	17.7	18.7
Februari	19.9	23.8	24.5
Mars	26.6	27.5	—
April	28.2	30.1	—
Maj	26.8	25.0	—
Juni	26.6	23.8	—
Juli	25.3	22.7	—
Augusti	23.6	18.4	—
September	21.5	16.6	—
Oktober	15.7	14.4	—
November	14.8	13.4	—
December	14.1	13.1	—

Dessa uppgifter giva ju vid handen, att några förändringar av nämnvärd betydelse ifråga om hjälpens omfattning icke förekommit under åren 1925—1927. En viss utökning av hjälpåtgärderna har likväl ägt rum under de båda senaste vintrarna, såväl i absoluta tal som i procent uträknat.

De sifferuppgifter rörande omfattningen av statens hjälp till kommunernas arbetslösa, som arbetslöshetskommissionen månatligen meddelar socialdepartementet, och vilka, såsom antytts, även i motionen åberopats, giva emellertid icke en fullt riktig föreställning om den statliga hjälpverksamhetens betydelse för kommunerna och de arbetslösa. I siffrorna ingå nämligen endast antalet av dem, som *mottagit* hänvisning till statens nödhjulsarbeten, men de utsäga ingenting om antalet av dem, som erbjudits hjälp men *vägrat* att taga sådan. Många kommuner finnas emellertid, som icke kunnat tillfullo utnyttja de platser, som kommissionen ställt till deras förfogande.

Till belysande av det anförda må följande siffror andragas:

Under tiden 1 november 1926—19 mars 1927 hava 5,181 platser vid statliga nödhjulsarbeten erbjudits kommunerna, men hava av dessa endast 4,475 blivit utnyttjade. 706 platser hava sålunda under denna tid icke blivit besatta. Det förtjänar även beaktas, att när det exempelvis i rapporterna omnämnes, att hela antalet hjälpsökande arbetslösa vid en given tidpunkt uppgått till ett visst antal, detta ingalunda betyder, att statlig hjälp ifrågasatts för samtliga dessa personer, ej heller att sådant hjälpbehov föreligger, som lämpligen bör tillfredsställas med statliga arbetslöshetsåtgärder. Icke så få av de anmälda torde nämligen vara mer eller mindre arbetsodugliga åldringar, sjuka eller på annat sätt mindre arbetsföra individer, vilka det måste vara kommunernas egen sak att lämna nödigt bistånd.

Kommissionen har med här meddelade uppgifter velat ådagalägga, att hjälpverksamheten på sistone — om ock alltjämt präglad av viss återhållsamhet — likväl icke haft den hårt restriktiva betoning, som motionärerna vilja göra gällande. Även utdelning av kontanta understöd med bidrag av statsmedel har under de två senaste åren i begränsad utsträckning medgivits ett antal kommuner i Bohuslän och översta Norrland, vadan kommissionen följaktligen icke ställt sig avvisande till tanken att vid särskilt dokumenterat behov av sådan hjälp och på därom av kommunerna gjorda framställningar bevilja statsbidrag för ändamålet.

Därest emellertid motionärernas förslag om en mera allmänt utsträckt understödsverksamhet vunne riksdagens bifall, skulle detta onekligen innebära en brytning med de principer, som hittills framgångsrikt tillämpats i den statliga hjälpverksamheten. Både kommissionen själv och flertalet av de kommuner, med vilka densamma stått i förbindelse, hava samfällt haft ogynnsamma erfarenheter av en icke-restringerad kontant understödsverksamhet, särskilt där denna ej förbundits med något slag av motprestation. Allt talar också för att ett förnyat beträdande av understödslinjen skall ånyo mana fram samma olägenheter, som tidigare gjort sig gällande. Kommissionen har ett aktuellt belägg för denna sin mening. Under större delen av året förekommer icke utlämnandet av kontanta understöd i Malmö, men anses detta likväl nödvändigt under vintermånaderna, då staden också med fattigvårdsmedel upprätthåller en kommunal kontant understödsverksamhet. Under dessa månader brukar arbetslöshetssiffran starkt springa i höjden, vissa månader med ca 1,000 personer. Samma förhållande har i år konstaterats beträffande Göteborgs stad. Tidigare hade arbetslöshetssiffran även för denna stad brukat sjunka, sedan högvintern passerats. I år har däremot förekommit ett omvänt förhållande härutinnan, vilket synes helt och hållet bero på, att staden i vinter igångsatt en med kommunala medel finansierad understödsverksamhet. Kontanta understöd bringa sålunda med sig vissa ur social synpunkt mindre önskvärda följder. En på dylika understöd fotad hjälpverksamhet synes kommissionen jämväl mindre väl överensstämmande med grundtankarna i de allmänna direktiv, som gälla för statens hjälp till de arbetslösa. Denna hjälps tillhandahållande medelst beredande av anställning för de hjälpbehövande vid nödhjulsarbete, synes kommissionen däremot långt bättre stå samman med principerna för en rationell arbetslöshetspolitik.

Kommissionen har likväl ingalunda varit främmande för det förhållandet, att hjälpen under arbetslöshetens kulminationsperiod i början på varje vinter icke varit alldeles tillräcklig. Åtskilliga svarigheter möta emellertid, särskilt på grund av att det visat sig svårt att uppbringa såsom vinterarbeten lämpliga arbetsobjekt. Kommissionen har emellertid för avsikt att nu såsom tillföre och om möjligt ännu mera grundligt än tidigare söka planera för kommande vintersäsong, och hyser kommissionen även förhoppning om att dessa åtgöranden skola krönas med framgång och härigenom arbetstillfällen göras tillgängliga i sådan utsträckning, att arbetsvilliga, oförvällat arbetslösa skola äga möjlighet att i vidgad omfattning erhålla anställning vid statens nödhjulsföretag. Skulle så visa sig ej bliva förhållandet torde medgivandet av kontant understödsverksamhet under begränsad tid och till begränsat antal behövande inom av arbetslöshet mera hårt trängda kommuner vara lämpligt och riktigt.

Men även om hjälpverksamheten sålunda skulle komma att erhålla en större omfattning än på sistone, följer härav icke enligt kommissionens förmenande, att verksamheten bör tillåtas svälla till sådana dimensioner, att hjälp genom statens försorg beredes alla hjälpsökande. Ty förutom att det alltjämt måste anses böra i första hand påvåla kommunerna att taga sig an de arbetslösas sak måste avgörande hänsyn tagas till den synpunkten, att statens nuvarande hjälpverksamhet är grundad på vissa principer, som ej utan våda för det tillämplade hjälpsystemet kunna rubbas. Dit räknar kommissionen exempelvis behovsprövningen och avstängningen av vissa yrkens arbetslösa, beträffande vilken sistnämnda fråga det blir anledning för kommissionen att återkomma vid yttrandet över punkt 5 i motionen. Hjälpen bör sålunda aldrig

enligt arbetslöshetskommissionens mening komma att omsluta alla, vilka anmäla sig såsom hjälpbehövande, utan bör fortfarande räknas med att staten bisträcker allenast en viss begränsad kvot av alla hjälpsökande.

Med avseende på gestaltningen av statens hjälp hava motionärerna uttalat ytterligare tvenne önskemål, dels rörande *nödhjälpslönerna* och dels rörande *kontantunderstödens storlek*. Beträffande nödhjälpslönerna göres gällande, att desamma böra fastställas med fullt beaktande av den regeln, att arbetarna böra kunna bereda sig uppehälle på den fastställda nödhjälpslönen. Enligt kommissionens uppfattning torde redan det för närvarande tillämpade lönesystemet, som vilar på av statsmakterna utan egentlig meningsskiljaktighet meddelade föreskrifter, tillgodose ifrågavarande önskemål. Nödhjälpslönen anpassas nämligen efter den öppna marknadens lön på de orter, där nödhjälpsarbeten bedrivs. Erinringarna emot det nuvarande systemet kunna fördensskull ändast hava avseende på kommissionens i praxis givna tolkning av direktiven eller närmare besett frågorna, *dels* huruvida den av kommissionen för varje ort fastställda grovarbetarelönen motsvarar ortens faktiska löneförhållanden och *dels* huruvida den procent, varmed kommissionen reducerar grovarbetarelönen för nödhjälpslönen fastställande, är riktigt avvägd. Då kommissionen vid fastställandet av den lägsta grovarbetarelönen, för vilken arbete i mera avsevärd omfattning inom en ort kan erhållas, grundar sitt omdöme på en granskning av de löneuppgifter, som lämnats från kommunerna, och beslut i denna sak fattas i närvaro av kommissionens samtliga ledamöter, vilka numera helt företräda statsintresset, synes det tillämpade systemet innefatta nödiga garantier för ernäendet av största möjliga opartiskhet vid grovarbetarelörens fixerande.

Den procentskala, efter vilken resp. grovarbetarelöner fr. o. m. detta års början reduceras vid nödhjälpslönen uträknande, framgår av nedanstående tabell:

Fastställd grovarbetarelön pr dag Kr.	Nödhjälpslön pr dag vid ackordsarbete Kr.	Reduktions- procent
8: —	6: 10	24
7: 50	5: 85	22
7: —	5: 60	20
6: 50	5: 30	18
6: —	4: 95	17
5: 50	4: 60	16
5: —	4: 25	15
4: 50	3: 95	12
4: —	3: 70	8
3: 50	3: 45	1

Såsom tabellen utvisar, är spänningen mellan grovarbetarelön och nödhjälpslön större i de högre lönegrupperna men sjunker successivt på sådant sätt, att densamma i det närmaste upphör i de lägsta lönegrupperna. Det torde icke tarvas någon närmare förklaring rörande anledningen härtill. Då nu det övervägande antalet statliga nödhjälpsarbeten kommer till utförande på orter med en nödhjälpslön på 3: 45 kr. å 3: 70 kr. pr dag vid ackordsarbete, förefaller det arbetslöshetskommissionen som om de nödhjälpslöner, vilka tillämpas, böra i stort sett möjliggöra för de arbetslösa att »kunna bereda sig uppehälle på den fastställda nödhjälpslönen».

Här nedan återgivna tablå avser att belysa fördelningen kvartalsvis under år 1926 av antalet nödhjälpsarbetare på de olika grupper av nödhjälpslöner, som under sagda år förekommo vid de statliga nödhjälpsarbetena. Anmärkningsvis påpekas, dels att den lägsta lönegruppen kr. 3: 20 upphört att finnas till fr. o. m. år 1927, efter vilken tidpunkt den lägsta nödhjälpslönen sålunda utgör kr. 3: 45, dels att de i lönesystemet ingående tvenne högsta löneloppen, kr. 6: 40 och 6: —, ej under år 1926 kommit till användning vid de statliga nödhjälpsarbetena. Till förklaring av den starka nedgången inom lönegruppen kr. 4: 05 efter första kvartalets utgång må framhållas, att sagda kvartals höga siffra berodde på att många arbetare då voro anställda vid flottledsbyggena i Norrland, vilka till övervägande delen upphöra med vårens inträde.

Nödhjälpslön	1:sta kvart.		2:dra kvart.		3:dje kvart.		4:de kvart.	
	Antal arbetsplatser	Antal arbetare	Antal arbetsplatser	Antal arbetare	Antal arbetsplatser	Antal arbetare	Antal arbetsplatser	Antal arbetare
5: 70	1	29	1	28	—	—	—	—
5: 40	2	145	2	192	1	72	1	60
5: 10	1	167	1	90	1	64	2	80
4: 05	7	1,532	5	180	2	216	5	469
3: 70	1	33	1	49	1	26	—	—
3: 45	7	609	6	485	6	356	7	383
3: 20	36	1,904	27	1,433	17	956	29	1,540
Summa	55	4,419	43	2,457	28	1,690	44	2,532

Till klargörande av inkomstförhållandena vid kommissionens arbetsplatser närslutes vidare såsom *bilaga* en förteckning (tablå) över samtliga till arbetarna utbetalade avlöningar och andra kontanta förmåner under hela år 1926. I densamma ha sammanfattats de uppgifter, som för varje enskild person äro uträknade och överlämnade till vederbörande taxeringsmyndigheter inom rikets kommuner. Förteckningen angiver länsvis vilka kommuner, som under angivna år haft arbetslösa placerade vid statliga nödhjälpsarbeten, den sammanlagda förtjänsten, det antal dagar vederbörande arbetare vistats på arbetsplatserna samt medelförtjänsten per man och dag. I dessa förtjänstbelopp ingå effektiva och ineffektiva löner på sätt nedanstående sammanställning utvisar.

<i>Effektiva</i> löner, inklusive lagbaspengar	2,699,002: 32
<i>Ineffektiva</i> löner, ortstillägg, sjukavlöningar, portionsbidrag, regndagersersättning samt ersättning vid jul- och påskhelger	487,262: 06
	Kronor 3,186,264: 38

Skillnaden mellan deklaraionsuppgifternas sammanräknade slutsumma å förteckningen, kronor 3,175,493: 72, och här ovan angivna belopp, kronor 3,186,264: 38, som hämtats ur kommissionens räkenskaper, eller kronor 10,770: 66, är beroende på att utbetalningar av de avlöningar, vilka hade avseende på år 1925, blevo i början av år 1926 antecknade å vederbörandes avlöningskort för den tid mellan den $\frac{1}{1}$ — $\frac{31}{12}$ 1925, då arbetarnas förtjänster faktiskt kommo till, under det att beloppen infördes i kommissionens räkenskaper i början av år 1926. En förskjutning av beloppen har till följd härav ägt rum vid årsskiftet 1925—1926.

Den här ovan åberopade förteckningen utvisar för hela riket en under år 1926 utbetalad avlöningssumma av kronor 3,175,493: 72 till 8,294 olika nödhjälpsarbetare under 712,216 dagar (effektiva och ineffektiva) eller i genomsnitt 4: 46 per man och dag.

Därest man från hela det angivna antalet dagar, under vilka ersättning i någon form utgått, avdrager de ineffektiva dagarna (28,166 st.), återstå 684,050 effektiva arbetsdagar. Om vidare från den enligt uppgiften här ovan utbetalade totala lönesumman, kronor 3,186,264: 38, avdragas de ineffektiva lönerna, d. v. s. värdet av ortstillägg, portionsbidrag, sjukersättning, regndagsersättning samt ersättning vid jul- och påskhelger, kronor 487,262: 06, återstå kronor 2,699,002: 32, vilket innebär, att *nödhjälpsarbetarnas effektiva förtjänst å arbetsplatserna under år 1926 i genomsnitt utgjort kronor 3: 95 per dag.*

Enligt motionärernas önskemål böra kontantunderstöden icke schematiskt fastställas till halva nödhjälpslönen (de utgöra sedan den 1 december 1922 max. hälften av grovarbetarelönen) utan så anordnas, att de giva den arbetslöse nödtorftig försörjning. Motionärerna vända sig här tydligen, dels emot kommissionens under år 1922 fattade beslut om arbetslöshetsunderstödens sänkning i förhållande till den för varje kommun fastställda grovarbetarelönen, och dels emot att understöden utmätas med fixa belopp, oavsett det individuella hjälpbehovet. Vad först angår den på sin tid vidtagna sänkningen av understödsbeloppen, torde det vara tillräckligt erinra om att kommissionens beslut härom hade sin grund i gjorda erfarenheter. Det hade nämligen visat sig, att de understödssatser, som före beslutet tillämpades, medförde, att de arbetslösa, i den mån möjlighet gavs att välja mellan understöd och nödhjälpsarbete, i allmänhet föredrogo understöden. Sedan denna jämkning ifråga om understödsbeloppen genomförts, minskades berörda olägenheter avsevärt.

Givetvis skulle det vara fördelaktigt, om arbetslöshetsunderstöden kunde anpassas efter de hjälpsökandes individuella behov. Detta skulle emellertid hava varit praktiskt ogenomförbart under massarbetslöshetens skede och möter även vid en begränsad understödsverksamhet betydande svårigheter, icke minst för de lokala organ, som det tillkommer att omhändera understödets fördelning. Då det dessutom är antagligt, att systemet med utlämnande av understöd utan motprestation under den tid, som kan återstå av den nuvarande hjälporganisationens tillvaro, endast skall sparsamt komma till användning, och det slutligen synes kommissionen av praktiska skäl lämpligast att den nuvarande anordningen med fixa understöd bibehålles, finner sig kommissionen icke kunna tillstyrka ändring i här nämnda hänseende.

I punkt 4 hava motionärerna uttalat, att *arbetslöshetshjälpen bör så fördelas mellan staten och kommunerna*, att de senares bördor icke bliva mer betungande än avsikten var från början av den statliga hjälpverksamhetens inrättande. Då arbetslöshetskommissionen utförligt uppehållit sig vid denna fråga i sitt utlåtande över av Edgar Sjödahl m. fl. i Göteborg anförda besvär, däri även kommissionens motivering för *portions- och regnvädersersättningens* borttagande anförts, anhåller kommissionen att få hänvisa till detta utlåtande med tillfogande av den upplysningen, att kommissionen fr. o. m. ingången av april månad d. å. helt och hållet beslutat avskaffa in-kvarteringsbidraget. Kommissionen förmodar, att densamma härigenom även tillgodosett ett av motionärernas kardinala önskemål.

Punkten 5 i motionen innefattar krav på, att arbetslöshetshjälpen *icke bör begränsas till att gälla vissa fack eller yrken*. Erinringar hava även tidigare framställts mot kommissionens avstängningar av vissa yrkens arbetslösa från hjälp, utan att de överklaganden av kommissionens beslut, som skett hos Kungl. Maj:t, lett till något upphävande av de träffade dispositionerna i saken. Avstängningsåtgärderna vila på den enligt kommissionens uppfattning riktiga principen, att säsongarbetare och arbetare inom sådana yrken, vilkas utöfvare normalt icke äro att betrakta såsom tillhörande de egentliga industriarbetarnas kategori, böra falla utanför hjälpverksamheten. I förra fallet avses exempelvis byggnadsarbetare, stuveriarbetare, tegelbruksarbetare, m. fl. I senare fallet återigen huvudsakligen jordbruks- och skogsarbetare. De arbetslösa inom sistnämnda grupper utgöras till övervägande del antingen av säsongarbetare eller också av besutna, småbrukare m. fl. Kommissionen anser sig också kunna på grund av vunnen erfarenhet fastställa, att verkningarna av gällande bestämmelser, enkannerligen vad skogsområdenas arbetslösa angår, varit gagnande för det allmänna och säkerligen bidragit till att tillgängliga arbetstillfällen i skogarna blivit i önskad omfattning utnyttjade. Kommissionen finner det följaktligen icke påkallat, att någon ändring vidtages i de bestämmelser, som gälla beträffande de arbetslösas yrkesbegränsning, i synnerhet som kommissionen alltjämt är villig att vid styrkt behov medgiva undantag från avstängningsbestämmelserna.

Motionärerna hava ägnat huvudparten av sin motion åt motiveringen av vissa önskemål rörande de s. k. *konfliktdirektiven* och därmed sammanhängande problem.

Arbetslöshetskommissionen har vid olika tillfällen såsom sin mening uttalat, att de principer, som reglera hjälpverksamhetens förhållande till arbetskonflikter, giva ett i stort sett tillfredsställande uttryck åt den neutralitet, som staten har att iakttaga vid konflikterna på den öppna arbetsmarknaden. Under hänvisning till den utländska lagstiftningen på detta ömtåliga område, vilken anses ådagalägga förefintligheten av ett motsatsförhållande mellan i vårt land tillämpade principer och de, som gälla i den utländska lagstiftningen, hävda motionärerna däremot, att vårt lands konfliktdirektiv brista i fråga om sådan neutralitet, till följd varav de framställa förslag om viss omgestaltning av gällande bestämmelser på detta område. Då delade uppfattningar bryta sig emot varandra i dessa frågor, och den kungl. kommitté, som för närvarande är sysselsatt med att allsidigt utreda spørsmålet om den framtida läggningen av statens hjälpverksamhet för de arbetslösa, kan antagas ägna ingående uppmärksamhet åt detta problem, och riksdagen sålunda torde bliva satt i tillfälle att måhända redan nästa år taga del av denna utrednings resultat och förslag, håller arbetslöshetskommissionen för sin del före, att nu gällande konfliktdirektiv böra tillsvidare bestå i oförändrat skick.

Motionen utmynnar i en hemställan om *anvisande för nästa budgetår av ett anslag å 8 milj. kronor* för arbetslöshetens bekämpande.

Då motionärerna icke påyrka någon principiell förändring ifråga om riktlinjerna för statens hjälpverksamhet, lärer väl den ökning av anslagsbeloppet med 3 milj. kronor, som motionärerna föreslå, motsvara den beräknade kostnaden för hjälpverksamhetens utvidgning. Såsom kommissionen emellertid framhållit i den skrivelse, som legat till grund för kungl. Maj:ts proposition i ämnet till årets riksdag, har kommissionen vid kalkylen av hjälpverksamhetens kostnader under nästa budgetår räknat med en ganska betydande marginal. Den 1 mars d. å. stodo c:a 7 milj. kr. till disposition

för verksamheten. Då nu kostnaderna för månaderna mars—juni icke torde överskrida c:a 2 à 2 $\frac{1}{2}$ milj. kronor, torde följaktligen vid ingången av det nya budgetåret 1927—1928 i varje fall minst 4 $\frac{1}{2}$ milj. kronor bliva disponibla. Därest nu 5 milj. kronor av innevarande års riksdag beviljas, kommer följaktligen tillhopa c:a 9 $\frac{1}{2}$ à 10 milj. kronor att finnas tillgängliga för hjälpverksamhet under kommande budgetår, ett belopp, som kommissionen anser behöfligt särskilt med hänsyn till vad ovan uttalats beträffande hjälpåtgärdernas vidgade omfattning under nästa budgetår men full väl tillräckligt för verksamheten. Kommissionen anser sig sålunda böra avstyrka motionen även i denna del.

Stockholm den 20 april 1927.

På arbetslöshetskommissionens vägnar:

ALLAN CEDERBORG

G. H. Nordström.

Bilaga A.

Tablå utvisande kommuner länsvis, vilka under år 1926 haft arbetslösa personer placerade vid statliga nödhjulsarbeten, antal arbetare, sammanlagd förtjänst, effektiva och ineffektiva arbetsdagar samt medelinkomst per man och dag kommunvis samt medelinkomsten för samtliga per man och dag under år 1926.

L ä n K o m m u n	Antal arbeta- rare	Förtjänst	Dagar	Förtjänst i medeltal per man och dag	S u m m a				
					Antal arbeta- rare	Förtjänst	Dagar	Förtjänst i medeltal per man och dag länsvis	
<i>Stockholms län.</i>									
Norrhälje	5	34,25	15	2,28					
Solna	27	6,131,06	1,358	4,52					
Stockholm	599	276,888,97	60,396	4,58					
Ununge	120	61,734,56	15,853	3,89					
Vaxholm	12	3,373,24	698	4,83					
Värmdö	2	228,09	53	4,30	765	348,390,17	78,373	4,45	
<i>Uppsala län.</i>									
Älvkarleby	5	857,06	188	4,56	5	857,06	188	4,56	
<i>Södermanlands län.</i>									
Eskilstuna	69	29,659,54	6,531	4,54					
Katrineholm	15	1,850,07	451	4,10					
Nyköping	24	9,772,72	2,096	4,66					
Oxelösund	13	2,092,78	537	3,90	121	43,375,10	9,615	4,51	
<i>Östergötlands län.</i>									
Kvillinge	10	3,992,67	1,063	3,76					
Linköping	90	35,773,71	8,036	4,45					
Mjölby	15	5,030,39	1,329	3,79					
Motala	19	10,231,11	2,108	4,85					
Motala landsk.	98	23,409,78	5,396	4,34					
Norrköping	236	102,371,99	21,312	4,80					
Skedevi	10	2,997,39	825	3,63					
Söderköping	3	241,21	66	3,66					
Valdemarsvik	5	153,40	40	3,84	486	184,201,65	40,175	4,58	
<i>Jönköpings län.</i>									
Huskvarna	5	1,298,85	420	3,09					
Jönköping	55	19,530,80	4,294	4,55					
Norra Solberga	14	1,624,42	446	3,64					
Nässjö	67	33,286,76	6,200	5,37	141	55,740,83	11,360	4,91	
<i>Kronobergs län.</i>									
Hovmantorp	19	3,920,07	1,019	3,85					
Ljungby	5	1,191,14	301	3,96					
Värnamo	18	4,063,65	828	4,91					
Växjö	33	14,712,44	3,519	4,18	75	23,887,30	5,667	4,22	
<i>Kalmar län.</i>									
Döderhult	5	493,10	130	3,79					
Oskarshamn	131	83,756,76	18,292	4,58					
Västrum	8	1,218,36	365	3,34	144	85,468,22	18,787	4,55	

L ä n K o m m u n	Antal arbeta- rare	Förtjänst	Dagar	Förtjänst i medeltal per man och dag	S u m m a				
					Antal arbeta- rare	Förtjänst	Dagar	Förtjänst i medeltal per man och dag länsvis	
<i>Blekinge län.</i>									
Karlshamn	10	5,776.40	1,467	3.94					
Karlskrona	94	40,166.81	8,747	4.59					
Ronneby landsk.	5	436.17	95	4.59					
Tving	8	5,115.90	1,240	4.13	117	51,495.28	11,549	4.46	
<i>Kristianstads län.</i>									
Broby västra	11	2,364.52	747	3.17					
Gråmanstorp	2	559.12	157	3.56	13	2,923.64	904	3.23	
<i>Malmöhus län.</i>									
Ekeby	8	5,744.52	1,331	4.32					
Eslöv	10	3,816.28	1,014	3.76					
Fosie	10	2,082.13	550	3.79					
Hälsingborg	55	13,809.74	3,574	3.86					
Landskrona	127	52,295.74	11,041	4.74					
Malmö	634	244,902.56	48,530	5.05					
Trälleborg	9	913.79	209	4.37					
Ystad	9	1,008.41	254	3.97	862	324,573.17	66,503	4.88	
<i>Hallands län.</i>									
Enslövs skn.	5	885.88	237	3.74					
Halmstad	76	35,082.17	7,880	4.45					
Snöstorp	17	5,758.03	1,421	4.05	98	41,725.58	9,538	4.37	
<i>Göteborgs o. Bohus län.</i>									
Brastad	8	1,599.23	522	3.06					
Göteborg	785	321,779.27	69,393	4.64					
Hjertum	6	101.80	24	4.24					
Möndal	29	15,430.88	2,568	6.01					
Uddevalla	42	14,138.10	3,326	4.25	870	353,049.28	75,833	4.66	
<i>Älvsborgs län.</i>									
Alingsås	9	1,990.81	416	4.79					
Borås	40	8,215.53	1,954	4.20					
Dals Ed	9	1,037.05	256	4.05					
Kinna	4	1,761.16	465	3.79					
Nödinge	10	469.86	157	2.99					
Trollhättan	419	252,641.18	49,030	5.15					
Vassända-Naglum	7	438.91	148	2.97	498	266,554.45	52,426	5.08	
<i>Skaraborgs län.</i>									
Varvs socken	5	689.88	173	3.98	5	689.88	173	3.98	
<i>Värmlands län.</i>									
Ekshärad	9	3,566.14	798	4.47					
Filipstad	22	7,325.66	1,610	4.55					
Forshaga	12	2,467.62	668	3.69					
Grava	11	2,284.50	572	3.99					
Karlstad	26	5,697.59	1,039	5.48					
Karlstad skn.	11	3,812.89	925	4.12					
Kristinehamn	69	37,233.26	7,613	4.89					
Ransäter	33	3,919.47	872	4.49					
Norra Råda	73	25,864.88	5,921	4.37					
Visnum	40	10,912.89	2,827	3.86	306	103,083.90	22,845	4.51	

L ä n K o m m u n	Antal arbe- tare	Förtjänst	Dagar	Förtjänst i medeltal per man och dag	S u m m a				
					Antal arbe- tare	Förtjänst	Dagar	Förtjänst i medeltal per man och dag länsvis	
<i>Örebro län.</i>									
Degerfors	25	8,479.68	2,027	4.18					
Hidinge	2	1,371.57	330	4.16					
Hjulsjö	53	16,971.98	4,522	3.75					
Karlskoga	20	1,334.74	308	4.88					
Kvistbro	10	1,674.07	401	4.18					
Lindesberg	14	3,887.34	994	3.91					
Linde	110	47,740.29	12,406	3.85					
Ljusnarsberg	123	52,356.91	13,313	3.93					
Nora landsk.	48	21,134.10	5,190	4.07					
Ramsberg	138	77,851.92	17,179	4.58					
Örebro	15	548.80	162	3.89	558	233,351.85	56,832	4.11	
<i>Västmanlands län.</i>									
Arboga	20	8,542.34	2,016	4.24					
Hed	19	13,769.20	3,440	4.00					
Karbenning	20	8,767.22	2,176	4.03					
Norberg	102	38,289.29	10,404	3.68					
Västerås	187	54,659.98	11,594	4.71					
Sala	5	852.42	229	3.72					
Skinnskatteberg	34	6,815.36	1,799	3.79					
Västanfors	1	271.75	73	3.72	388	131,967.56	31,731	4.16	
<i>Kopparbergs län.</i>									
Avesta	108	35,321.37	9,073	3.89					
By	21	7,236.25	1,870	3.87					
Falun	33	7,031.71	1,565	4.49					
Garpenberg	2	319.28	102	3.13					
Grangärde	93	35,026.94	8,088	4.33					
Grytnäs	19	5,357.09	1,410	3.80					
Husby	7	244.06	97	2.52					
Ludvika landsk.	46	19,482.87	4,379	4.45					
Norrbärke	144	73,990.14	17,623	4.20					
Stora Tuna	132	34,312.79	8,529	4.02	605	218,322.50	52,736	4.14	
<i>Gävleborgs län.</i>									
Söderala	5	140.24	43	3.26					
Valbo	26	5,268.54	1,419	3.71	31	5,408.78	1,462	3.70	
<i>Västernorrlands län.</i>									
Bjärträ	2	140.97	34	4.14					
Alnö	42	7,387.65	1,572	4.70	44	7,528.62	1,606	4.69	
<i>Jämtlands län.</i>									
Ås	5	211.92	40	5.29					
Ostersund	59	11,466.94	2,324	4.93	64	11,678.86	2,364	4.94	
<i>Västerbottens län.</i>									
Byske	152	31,987.56	7,981	4.01					
Fällfors	8	1,650.87	404	4.09	160	33,638.78	8,385	4.01	
<i>Norrbottens län.</i>									
Gällivare	118	37,384.45	9,024	4.14					
Hortlax	68	25,881.99	5,731	4.52					
Jukkasjärvi	1	284.77	96	2.97					

L ä n K o m m u n	Antal arbe- tare	Förtjänst	Dagar	Förtjänst i medeltal per man och dag	S u m m a				
					Antal arbe- tare	Förtjänst	Dagar	Förtjänst i medeltal per man och dag länsvis	
<i>Norrbottnens län (forts.).</i>									
Korpilombolo	10	2,464.60	598	4.12					
Luleå stad	51	14,565.63	3,277	4.44					
Nederkalix	743	250,322.63	60,195	4.16					
Nederluleå	19	2,380.01	603	3.95					
Nedertorneå	141	35,146.98	8,401	4.18					
Norrjärden	65	21,395.06	4,552	4.70					
Piteå socken	366	182,281.53	42,143	4.33					
Råneå	196	46,377.84	11,302	4.10					
Tärendö	13	3,299.53	816	4.04					
Töre	107	17,010.59	4,262	3.99					
Överkalix	15	3,822.84	928	4.12					
Överluleå	25	4,964.41	1,236	4.02					
					1,938	647,582.81	153,164	4.23	
				Summa	8,294	3,175,493.72	712,216	4.46	